

# **N A J W Y Ż S Z A I Z B A K O N T R O L I**

---

**DELEGATURA W KATOWICACH**

**DEPARTAMENT OCHRONY ŚRODOWISKA I BUDOWNICTWA**

## **INFORMACJA**

**O WYNIKACH KONTROLI REALIZACJI ZADAŃ  
WYNIKAJĄCYCH Z UMÓW MIĘDZYNARODOWYCH  
NA WODACH GRANICZNYCH  
ZAWARTYCH MIĘDZY REPUBLIKĄ CZESKĄ I POLSKĄ**

**WARSZAWA, KATOWICE  
DOŚiB-41003-97**

**PAŹDZIERNIK 1997 r.  
Nr ewid. 211/97/P/97/085/DOB**

---

## SPIS TREŚCI

|        |                                                                                                                                                                                         |    |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| I.     | CZĘŚĆ OGÓLNA                                                                                                                                                                            | 3  |
| 1.     | Charakterystyka kontroli                                                                                                                                                                | 3  |
| 2.     | Synteza ustaleń kontroli oraz ocena kontrolowanej działalności                                                                                                                          | 7  |
| 3.     | Uwagi i wnioski                                                                                                                                                                         | 17 |
| II.    | CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA                                                                                                                                                                       | 20 |
| 1.     | Charakterystyka stanu prawnego                                                                                                                                                          | 20 |
| 2.     | Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne                                                                                                                                                 | 23 |
| 3.     | ISTOTNE USTALENIA KONTROLI                                                                                                                                                              | 25 |
| 3.1.   | Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa                                                                                                                        | 25 |
| 3.2.   | Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych                                                                                                                               | 25 |
| 3.3.   | Działania podejmowane przez właściwe jednostki organizacyjne w ramach współpracy na granicy polsko-czeskiej                                                                             | 31 |
| 3.3.1. | Hydrologia i hydrogeologia                                                                                                                                                              | 31 |
| 3.3.2. | Ochrona wód przed zanieczyszczeniem                                                                                                                                                     | 35 |
| 3.3.3. | Zapobieganie i zwalczanie nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód                                                                                                                             | 40 |
| 3.3.4. | Utrzymanie we właściwym stanie urządzeń wodnych, zabudowy regulacyjnej oraz melioracji terenów przygranicznych                                                                          | 43 |
| 3.3.5. | Planowanie i bilansowanie zasobów wodnych                                                                                                                                               | 48 |
| 3.3.6. | Współpraca Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej z organami administracji rządowej i terenowymi organami administracji rządowej                           | 50 |
| 3.3.7. | Prowadzenie prac naukowo-badawczych oraz wdrożeniowych, związanych z utrzymaniem i ochroną wód granicznych w latach 1995-1996, finansowanych ze środków budżetowych Ministerstwa OŚZNiL | 55 |
| III.   | DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI                                                                                                                                               | 56 |

Załączniki do informacji:

Nr 1 Wykaz podstawowych aktów prawnych

Nr 2 Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Republiki Czechosłowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych zawarta w dniu 21 marca 1958 r.

Nr 3 Wykaz jednostek skontrolowanych

## I. CZĘŚĆ OGÓLNA

### 1. Charakterystyka kontroli

Nr kontroli P/97/085

Z inicjatywy Prezesa Najwyższej Izby Kontroli Janusza Wojciechowskiego w listopadzie 1996 r. odbyło się spotkanie ekspertów najwyższych organów kontroli: Białorusi, Czech, Litwy i Polski. W wyniku dokonanych uzgodnień eksperci zadeklarowali przeprowadzenie w swoich krajach kontroli równoległych dotyczących współpracy na wodach granicznych z Polską.

Ogólny temat kontroli przeprowadzanej w Polsce pn. *„Realizacja zadań wynikających z umów międzynarodowych na wodach granicznych”* powierzono do koordynacji Departamentowi Ochrony Środowiska i Budownictwa NIK.

Decyzją Kierownictwa Najwyższej Izby Kontroli, w pierwszym etapie realizacji tego tematu, przeprowadzono kontrolę dotyczącą współpracy na wodach granicznych z Republiką Czeską. Tematowi szczegółowemu nadano brzmienie: *„Realizacja zadań wynikających z umów międzynarodowych na wodach granicznych, zawartych między Republiką Czeską i Polską”*. Koordynację tej kontroli powierzono Delegaturze Najwyższej Izby Kontroli w Katowicach.

Informację opracowały Delegatura NIK w Katowicach oraz Departament Ochrony Środowiska i Budownictwa. Kontrolę przeprowadzono w okresie od 1 kwietnia 1997 r. do 30 maja 1997 r. Kontrolą objęto lata 1995 - 1996.

Celem kontroli było dokonanie oceny formalnoprawnej współpracy, realizacji umów i porozumień o współpracy dwustronnej na wodach granicznych oraz ocena działań właściwych jednostek organizacyjnych w zakresie:

- racjonalnego wykorzystania wód granicznych oraz ich ochrony przed zanieczyszczeniem,

Część ogólna  
Charakterystyka kontroli

---

- utrzymania we właściwym stanie technicznym budowli wodnych, zabudowy regulacyjnej oraz urządzeń ochrony przeciwpowodziowej,
- prowadzenia pomiarów oraz osłony hydrometeorologicznej i hydrogeologicznej na powierzchniowych i podziemnych wodach granicznych,
- wykorzystania środków finansowych na realizację zadań na wodach granicznych.

Badaniami kontrolnymi objęto: Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa łącznie z Pełnomocnikiem Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych (zwanym dalej Pełnomocnikiem Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych), działającym w strukturach organizacyjnych MOŚZNiL; okręgowe dyrekcje gospodarki wodnej w Gliwicach i we Wrocławiu; 3 wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska w: Katowicach, Jeleniej Górze i Wałbrzychu, Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w Katowicach oraz Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu.

Łącznie kontrolę przeprowadzono w 8 jednostkach organizacyjnych.

Ponadto w trybie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o NIK zebrano informacje w 18 jednostkach, w tym od:

- Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
- Prezesa Zarządu Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie,
- 5 wojewodów (Bielsko-Biała, Jelenia Góra, Wałbrzych, Katowice, Opole),
- 4 prezesów zarządów wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Jelenia Góra, Katowice, Opole i Wałbrzych),
- 3 dyrektorów wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych (Jelenia Góra, Katowice, Wałbrzych),
- Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Opolu,
- Dyrektora Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Oddział we Wrocławiu,
- Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu.

W kontroli uczestniczyły, obok Departamentu Ochrony Środowiska i Budownictwa NIK w Warszawie, 3 delegatury NIK w: Katowicach, Opolu i we Wrocławiu.

Część ogólna  
Charakterystyka kontroli

Po zakończonych kontrolach nie było przypadków odmowy podpisania protokołu kontroli. Nie złożono również zastrzeżeń do protokołów.

W informacji zastosowano następujące skróty:

|                     |                                                                             |
|---------------------|-----------------------------------------------------------------------------|
| ◆ CHMU              | Czeski Instytut Hydrometeorologiczny                                        |
| ◆ GIOŚ              | Główny Inspektorat Ochrony Środowiska                                       |
| ◆ Grupa robocza HyP | Grupa do spraw hydrologii i osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych |
| ◆ Grupa robocza OPZ | Grupa do spraw ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem              |
| ◆ Grupa robocza PL  | Grupa do spraw współpracy w dziedzinie planowania gospodarki                |
| ◆ Grupa robocza R   | Grupa do spraw współpracy w zakresie regulacji granicznych cieków wodnych   |
| ◆ IMGW              | Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej                                   |
| ◆ MOŚZNiL           | Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa            |
| ◆ NFOŚiGW           | Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej                     |
| ◆ NIK               | Najwyższa Izba Kontroli                                                     |
| ◆ NUK               | Najwyższy Urząd Kontrolny                                                   |
| ◆ NZŚ               | Nadzwyczajne Zagrożenia Środowiska                                          |
| ◆ OBIKŚ             | Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska                                         |
| ◆ ODGW              | Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej                                         |
| ◆ PIG               | Państwowy Instytut Geologiczny                                              |
| ◆ PIOŚ              | Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska                                      |
| ◆ RC                | Republika Czeska                                                            |
| ◆ RP                | Rzeczpospolita Polska                                                       |
| ◆ RZGW              | Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej                                         |
| ◆ WFOŚiGW           | Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej                   |
| ◆ WIOŚ              | Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska                                   |
| ◆ WZMiUW            | Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych                             |

i określenia:

Wody graniczne - odcinki cieków wodnych mających znaczenie gospodarcze, którymi przebiega linia granicy państwowej między dwoma państwami oraz wody stojące przecięte linią granicy państwowej.

Wody powierzchniowe i podziemne mające znaczenie gospodarcze, spływające z terytorium jednego państwa na terytorium drugiego państwa, w miejscu przecięcia linią granicy państwowej.

Zabudowa regulacyjna - obustronne wykonanie w korycie rzeki ciągu budowli (tamy podłużne, tamy poprzeczne, opaski brzegowe itp.) w celu uzyskania koncentracji przepływu i pożądaných stanów wody oraz zwiększenia zdolności przepustowej koryta.

Budowle wodne - mosty, przepusty, jazy, śluzy, stopnie wodne, ujęcia wód i inne obiekty hydrotechniczne wykonane na rzekach dla potrzeb energetyki, rolnictwa, gospodarki komunalnej, żeglugi, komunikacji, turystyki itp.

Ochrona przeciwpowodziowa - czynna ochrona przeciwpowodziowa realizowana poprzez retencję zbiornikową tj. przyjęcie fali wezbraniowej przez zbiornik lub kaskadę zbiorników, suche zbiorniki lub poldery zalewowe w dolinach rzecznych.

Bierna ochrona przed powodzią obejmująca m.in. zabudowę wałami przeciwpowodziowymi obszarów przeznaczonych do bezwzględnej stałej ochrony.

Podjęte przez Najwyższą Izbę Kontroli badania kontrolne stanowią kontrolę równoległą, bowiem Najwyższy Urząd Kontrolny Republiki Czeskiej w tym samym okresie prowadził kontrolę pobierania i wykorzystania opłat za wprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych i finansowania inwestycji w zakresie gospodarki wodnej. Strona czeska prowadziła kontrole w wytypowanych jednostkach, tj. w Ministerstwie Finansów, Ministerstwie Rolnictwa, Ministerstwie Środowiska Naturalnego, Państwowym Funduszu Środowiska Naturalnego RC, Spółce Akcyjnej Dorzecze Odry oraz kontrolę wybranych inwestorów. W kontroli tej, oprócz Najwyższego Urzędu Kontrolnego w Pradze, uczestniczyły 4 regionalne oddziały NUK, działające wzdłuż granicy z Rzeczypospolitą Polską, tj. w Ostrawie, Šumperku, Hradec Kralowe i Libercu.

Po zakończeniu kontroli równoległej z NUK, przedstawione zostanie wspólne opracowanie o wynikach kontroli realizacji zadań wynikających z umowy o współpracy na polsko-czeskich wodach granicznych.

## **2. Synteza ustaleń kontroli oraz ocena kontrolowanej działalności**

Podstawę dla prowadzenia polityki ekologicznej stanowi przyjęty uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 maja 1991 r. rządowy dokument „Polityka ekologiczna Państwa”. Przyjęto w niej poprawę bezpieczeństwa ekologicznego na granicach Państwa; wśród priorytetów długookresowych, wynikających z zobowiązań międzynarodowych, założono obniżenie o 80% ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do Morza Bałtyckiego. Jednym z głównych kierunków w sferze inwestycyjnej przyjęto budowę oczyszczalni ścieków, a w sferze pozainwestycyjnej dostosowanie rozwiązań prawnych, procedur i norm do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, rozszerzenie i umocnienie współpracy dwustronnej i wielostronnej z innymi krajami, wzmocnienie systemu monitoringu, systemu kontroli i egzekwowanie przestrzegania prawa.

Zawarta 21 marca 1958 r. umowa o współpracy na wodach granicznych pomiędzy b. Republiką Czechosłowacką a Polską Rzeczypospolitą Ludową (nie publikowana) oraz podpisane 27 kwietnia 1990 r. Porozumienie między Pełnomocnikiem Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i Pełnomocnikiem Rządu Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej, stanowią podstawy prawne do rozwijania współpracy oraz regulują zakres i zasady działania w tym zakresie. Zgodnie z postanowieniami art. 4 pkt 4 w związku z art. 3 ust. 1, pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz. U. Nr 73, poz. 433 ze zm.), jest on zobowiązany do tworzenia warunków dla rozwoju współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej z zagranicą, w tym również inicjowania współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony środowiska.

Z badań kontrolnych wynika, że współpraca między Republiką Czeską i Polską w dziedzinach określonych w głównych celach kontroli przedstawiała się następująco:

## **1. Racjonalne wykorzystanie wód granicznych oraz ich ochrona przed zanieczyszczeniem**

- Strony uzgodniły usprawnienie systemu wzajemnego alarmowania o nadzwyczajnych zanieczyszczeniach wód granicznych, prowadzonego w ramach państwowego monitoringu wód granicznych (str. 30).
- W ramach realizacji programu państwowego monitoringu poziomu zanieczyszczeń wód granicznych została zorganizowana i funkcjonuje sieć graniczna obejmująca 13 punktów pomiarowo-kontrolnych na rzekach granicznych (str. 36).
- Trwają wspólne prace dotyczące weryfikacji zakresu kontroli wód granicznych oraz uzgodnienia wskaźników docelowego (do 2010 r.) stanu jakości wód w przekrojach granicznych (str. 28).
- Z ustaleń kontroli wynika, że w badanym okresie kontynuowano badanie jakości wód 6-ciu rzek granicznych oraz dokonywano wspólnej oceny ich jakości. Kontakty grupy roboczej ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem ze Stroną czeską miały miejsce jedynie raz w roku m.in. w celu uzgodnienia sprawozdania rocznego o stanie jakości wód granicznych (str. 29, 43).
- Rzeki Olza i Odra w dalszym ciągu nie odpowiadają uzgodnionym normatywom, pomimo obniżenia poziomu zanieczyszczeń dzięki wybudowanym nowym oczyszczalniom ścieków i zmodernizowaniu istniejących. (str. 39-40).

Na terenach województw nadgranicznych zbudowano lub zmodernizowano w badanym okresie:

- w województwie bielskim jedną oczyszczalnię ścieków,
- w województwie katowickim dwie oczyszczalnie ścieków, dwie następne są w budowie,
- w województwie opolskim jedną oczyszczalnię,
- w województwie wałbrzyskim rozpoczęto budowę dwóch oczyszczalni ścieków.

Pozytywnie należy ocenić fakt zwiększenia aktywności podmiotów gospodarczych i gmin w kierunku porządkowania gospodarki wodno-ściekowej, a zwłaszcza realizacji inwestycji proekologicznych w zlewni rzeki Olzy (str. 38).

Również w latach 1994-1996 przeprowadzono w KWB „Turów” prace inwestycyjno-modernizacyjne osadników wody pochodzącej z odwodnienia zwałowiska zewnętrznego kopalni oraz wykonano rekultywację 45 ha obszaru tego zwałowiska. W efekcie uzyskano zmniejszenie ilości zawiesiny zmywalnej, odprowadzanej do potoków granicznych Okleśna i „Bezimienny” (str. 39, 47).

- Minister OŚZNiL spowodował opracowanie i uzgodnienie ze Stroną czeską wspólnego kierunkowego, długoterminowego planu gospodarki wodnej rzeki Ścinawki. Uzgodniono, że na obszarze całej zlewni Ścinawki istnieje potrzeba kontynuacji dalszych przedsięwzięć służących ochronie wód (str. 49).
  - WIOŚ w Wałbrzychu szeroko upowszechniał wyniki badań jakości wód granicznych rzeki Ścinawki, przekazując opracowania urzędom rejonowym, gminom oraz podmiotom zainteresowanym tą problematyką (str. 38).
  - W 1995 r. oddano do użytku Stację Pogotowia Ekologicznego w Syrnii woj. katowickie na Odrze oraz stanowisko obronne zabezpieczające przed skażeniami chemicznymi wód w miejscowości Olza woj. katowickie na Olzie. Całkowity koszt realizacji ww. zadań wyniósł 3.065.300 zł (str. 55).
  - WIOŚ w Jeleniej Górze prowadził dotychczas jednostronne badania, bez udziału Strony czeskiej, jakości wód rzeki Bóbr. Nie uwzględniono rzeki Bóbr w sieci granicznej monitoringu jakości wód (str. 37).
  - Wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska prowadziły w zbyt wąskim zakresie kontrole zakładów, które stanowią potencjalne źródła zanieczyszczeń wód granicznych (str. 40).
2. Utrzymanie we właściwym stanie technicznym budowli wodnych, zabudowy regulacyjnej oraz urządzeń ochrony przeciwpowodziowej
- Kontrola wykazała, że nie są utrzymywane w należytym stanie technicznym budowle wodne, zabudowa regulacyjna i urządzenia osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych (str. 44).
- W oparciu o zatwierdzone przez Pełnomocników Rządów Polski i Czech ds. współpracy na wodach granicznych plany, realizowano roboty w ograniczonym zakresie.

Planowany przez grupę roboczą ds. współpracy w zakresie regulacji granicznych cieków wodnych zakres robót konserwacyjno-remontowych na wodach granicznych w 1995 r. zrealizowany został w 66,3% z powodu braku środków budżetowych (str. 46).

- ODGW Wrocław i ODGW Gliwice działające w ramach w/w grupy nie wykonywały w ciągu ostatnich 6 lat żadnych zadań inwestycyjnych w zakresie regulacji rzek granicznych, budowli wodnych i urządzeń ochrony przeciwpowodziowej. Planowane i przyjmowane do realizacji zadania ograniczały się do bieżącej konserwacji skarp i dna koryt rzecznych oraz odbudowy ubezpieczeń brzegowych w miejscach powstałych wyrw, a także bieżących remontów urządzeń hydrotechnicznych. Np. przyznane przez Ministra OŚZNiL środki finansowe dla ODGW w Gliwicach na działalność bieżącą związaną z eksploatacją i remontami urządzeń wodnych w latach 1995-1996 pokrywały zaledwie 57% potrzeb, a w ODGW we Wrocławiu zaledwie 30% potrzeb (str. 45-46).
- W badanym okresie nie wykonywano również wspólnych inwestycji ze Stroną czeską w zakresie obiektów hydrotechnicznych i budowli regulacyjnych (str. 48).
- Współpraca grupy roboczej R z terenowymi organami administracji rządowej i samorządowej w zakresie gospodarki wodnej na wodach granicznych z Republiką Czeską nie miała charakteru zorganizowanego i ciągłego. Nie uzgadniano bowiem programów i planów w zakresie inwestycji, remontów i konserwacji cieków granicznych (str. 47).
- Ministerstwo OŚZNiL w okresie wieloletniej współpracy na wodach granicznych nie doprowadziło do zakończenia i uzgodnienia ze Stroną czeską opracowań studialnych i projektowych, pozwalających na rozpoczęcie międzypaństwowych negocjacji w sprawie budowy zbiornika wodnego Racibórz na rzece Odrze. Zbiornik ten ma podstawowe znaczenie dla ochrony przed powodzią i rozwoju odrzańskiej drogi wodnej (str. 46-47).

3. Prowadzenie pomiarów oraz osłony hydrometeorologicznej i hydrogeologicznej na powierzchniowych i podziemnych wodach granicznych

- **Rozwijano i doskonalono system obserwacji hydrologicznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej i Czeskiego Instytutu Hydrometeorologicznego oraz uzgodniono postanowienia obligujące te instytuty do wykorzystywania danych z obserwacji meteorologicznych, dla potrzeb ostrzegawczego systemu przeciwpowodziowego (str. 34).**
- **Uzgodniono zasadę, że w jakimkolwiek rejonie przygranicznym wpływ działalności prowadzonej po jednej stronie granicy na zasoby wodne drugiej strony może być określony tylko na podstawie wspólnych programów i pomiarów wykonywanych na uzgodnionej sieci obserwacyjnej i interpretacji wyników.**

**Na tej podstawie wyodrębniono 3 obszary wspólnych pomiarów dotyczących wód granicznych na których prowadzone są badania i obserwacje:**

  - **w rejonie planowanego zbiornika Racibórz i stopnia wodnego Kopytów,**
  - **na terenie Kudowy Zdroju, Polic nad Metują i Krzeszowa- Adršpachu w zlewni górnej Ścinawki,**
- **w rejonie oddziaływania Kopalni Węgla Brunatnego „Turów” (str. 32-33).**
- **Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział we Wrocławiu, działając w ramach grupy roboczej ds. współpracy w zakresie hydrologii i osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych:**
  - **zorganizował system pomiarów hydrometrycznych, prowadzonych wspólnie ze Stroną czeską, stanowiących podstawę do opracowania ocen ilościowych zasobów wód powierzchniowych na rzekach granicznych (str. 31-32),**
  - **opracował system bieżących obserwacji i prognoz meteorologicznych (str. 32),**
  - **doprowadził do powołania zespołu ekspertów dla rozstrzygnięcia problemu oddziaływania Kopalni Węgla Brunatnego „Turów” na zanik wód podziemnych w czeskiej gminie Uhelna. W zespole tym wiodącą rolę powierzono przedstawicielom Wojewodów Jeleniogórskiego i Wałbrzyskiego (str. 33).**
- **Pełnomocnik Rządu Rzeczypospolitej Polskiej nie egzekwował od Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej realizacji zadań w zakresie określenia ilościowych zasobów wód podziemnych, do czego zobowiązano Instytut postanowieniem Ministra OŚZNiL z dnia 20 września 1993 r. (str. 33).**

- Z informacji uzyskanych w IMGW o/Wrocław (w trybie art. 29 pkt 2 lit.f ustawy o NIK), w związku z katastrofalną powodzią w lipcu br. wynika, że uzgodniony ze Stroną czeską system powiadamiania i ostrzegania o zagrożeniu powodziowym funkcjonował prawidłowo. Strona czeska wywiązała się z przyjętych zobowiązań w przedmiotowym zakresie. Niemniej jednak z doświadczeń z przebiegu lipcowej powodzi wynika, że w przyjętych zasadach współpracy powinny nastąpić zmiany w zakresie zwiększenia częstotliwości przekazywania informacji o stanach wód i opadach przez Stronę Czeską\* w okresie zagrożenia powodziowego oraz trwania powodzi (str. 34-35).

#### **4. Wykorzystanie środków finansowych na realizację zadań na wodach granicznych**

- Postanowieniem Kierownictwa Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa zobowiązano jednostki podległe (PIOŚ, ODGW i RZGW) oraz nadzorowane (IMGW i PIG), uczestniczące we współpracy dwustronnej na wodach granicznych, do zapewnienia w ramach działalności statutowej środków finansowych koniecznych na prowadzenie tej współpracy (str. 52).

W sytuacji braku pełnego pokrycia z budżetu środków finansowych dla ww. jednostek organizacyjnych na realizację zadań na wodach granicznych nie przeznaczano środków w wysokości gwarantującej pełną i skuteczną działalność w tym zakresie (str. 45-46).

- W okresie objętym kontrolą zrealizowano w ODGW Gliwice i ODGW Wrocław 7 zadań remontowo-konserwacyjnych o wartości 557,8 tys.zł. W 1995 r. wykonano roboty o wartości 238,7 tys.zł, co stanowiło 100% środków przeznaczonych na ten cel.

W 1996 r. wykonano roboty na kwotę 319,1 tys.zł, co stanowiło 116,0% przyjętego planu. Przekroczenie planowanego zakresu robót nastąpiło w wyniku m.in. pozyskania z budżetu dodatkowych środków finansowych na likwidację szkód powodziowych (str. 46).

---

\* Współpraca z Republiką Czeską w zakresie ochrony przeciwpowodziowej w czasie powodzi w lipcu br. będzie przedmiotem odrębnej kontroli NIK nt. przebiegu akcji ratowniczej.

- W zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniem na granicy z Republiką Czeską dofinansowano w 1996 r. z NFOŚiGW w formie pożyczek i dotacji 5 zadań na łączną kwotę 9.470 tys.zł. Kwota ta została w pełni wykorzystana (str. 54).
- Również w zakresie monitoringu wód granicznych dofinansowano ze środków NFOŚiGW w 1995 r., w formie dotacji dla PIOŚ, zadanie „Przygotowanie infrastruktury technicznej dla automatycznych stacji pomiarowych jakości wód granicznych na Nysie Łużyckiej” i w pełni zrealizowano w wysokości 460,0 tys. zł (str. 54).
- Przeznaczone fundusze celowe NFOŚiGW oraz wojewódzkich funduszy na finansowanie zadań w zakresie współpracy na wodach granicznych stanowiły niski w stosunku do potrzeb wkład finansowy na realizację współpracy (str. 55).
- Nie podejmowano działań mających na celu pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zagranicznych, w tym: Banku Światowego, EBOR-u, PHARE i innych na realizację współpracy na wodach granicznych (str. 55).
- Pełnomocnik Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ds. współpracy na wodach granicznych nie przestrzegał ustalonej zasady rozliczania i bilansowania robót wykonywanych na koszt wspólny w okresach 5-letnich, co spowodowało, że na koniec 1996 r. zwiększyły się zobowiązania strony czeskiej w zakresie realizacji robót na wodach granicznych wobec strony polskiej i wyniosły 5.251.649 Jednostek Porównywalnych<sup>\*\*</sup>, co według szacunkowych wyliczeń odpowiada kwocie około 2.440 tys.zł (str. 46).

**5. Działania prawno-organizacyjne dla realizacji zadań wynikających z umów międzynarodowych na wodach granicznych**

- W dniu 11 kwietnia 1996 r. została zawarta umowa między Rzeczypospolitą Polską, Republiką Czeską, Republiką Federalną Niemiec i Unią Europejską w sprawie Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed zanieczyszczeniem, której celem jest poprawa stanu ekologicznego rzeki Odry (str. 40).

---

<sup>\*\*</sup> Jednostki porównywalne (JP) - są to jednostki dotyczące wykonanych zakresów rzeczowych poszczególnych asortymentów robót (m<sup>3</sup> robót ziemnych, m<sup>2</sup> robót ubezpieczeniowych na ciekach wodnych, km wałów itp.) wg cennika międzynarodowych bezgotówkowych rozliczeń robót prowadzonych na koszt wspólny na polsko-czeskich wodach granicznych.

- **Umowa z 1958 r. zawarta pomiędzy Polską Rzeczypospolitą Ludową a b. Republiką Czechosłowacką nie odpowiada aktualnym wymaganiom ochrony środowiska, gospodarczym i społeczno-politycznym obu krajów.**  
**Rozmowy i negocjacje na rzecz uregulowania i unormowania współpracy z Republiką Czeską nie doprowadziły do podpisania nowej umowy o współpracy na wodach granicznych z uwagi na istniejące rozbieżności (str. 26- 27).**
- **Minister OŚZNiL nie podjął starań włączenia Ministra Spraw Zagranicznych do działań, drogą dyplomatyczną, na rzecz zawarcia z Republiką Czeską nowej umowy o współpracy na wodach granicznych (str. 50).**
- **Minister OŚZNiL nie spowodował określenia statusu prawnego oraz nie opracował zakresu działania Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ds. współpracy na wodach granicznych, powołanego przez Prezesa Rady Ministrów w dniu 15 października 1993 r. Pełnomocnik Rządu Rzeczypospolitej Polskiej działa w strukturze Ministerstwa OŚZNiL i zakres jego prac nie uszczupla statutowych upoważnień Ministra OŚZNiL w zakresie współpracy na wodach granicznych. Brak jest określonych kompetencji i upoważnień Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej do realizacji tej współpracy na płaszczyźnie krajowej (art. 4 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1989 r. oraz § 8 pkt III ust. 2 regulaminu organizacyjnego Ministerstwa OŚZNiL) (str. 25-26).**
- **Minister OŚZNiL nie zorganizował systemu współpracy z naczelnymi i terenowymi organami administracji rządowej. I tak, np. nie realizowano współpracy z Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w zakresie wód granicznych (str. 51).**
- **Pełnomocnik Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych nie wskazywał potencjalnym uczestnikom współpracy zadań wynikających z ustaleń zawartych w protokołach z rokowań pełnomocników rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej. Nie przynosiła rezultatów stosowana forma przesyłania protokołów z rokowań według rozdzielnika do 34 jednostek, bez wskazania ustaleń i wniosków merytorycznych, które dotyczyły ich bezpośrednio (str. 28).**
- **W rokowaniach Pełnomocników Rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej jak również w pracach grup roboczych: ds. współpracy w zakresie regulacji**

---

**granicznych cieków wodnych oraz ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem nie brali udziału przedstawiciele Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska i wojewodów z województw graniczących z Republiką Czeską (str. 51-52).**

\*

\*

\*

**Współpraca na wodach granicznych przynosi określone korzyści w ochronie wód, racjonalnym zagospodarowaniu zasobów tych wód i ochronie przeciwpowodziowej. W pierwszej kolejności niezbędne jest sfinalizowanie negocjacji polsko-czeskich poprzez zawarcie nowej umowy o współpracy na wodach granicznych. Potrzebne będą również porozumienia wykonawcze, uzupełniające umowę - ułatwiające jej wdrożenie. Niezbędne jest również określenie statusu prawnego Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ds. współpracy na wodach granicznych.**

**Oprócz kontaktów na szczeblu centralnym (rządowym) ważną rolę spełnia bezpośrednia współpraca służb i władz lokalnych. Należy określić i wdrożyć zasady takiego współdziałania jednostek administracyjnych położonych po obu stronach granicy. Wiele problemów gospodarki wodnej ma znaczenie lokalne i w tych przypadkach takie formy współpracy będą efektywniejsze.**

**W zakresie dotyczącym ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem należy doprowadzić ich stan do norm odpowiadających dyrektywom Unii Europejskiej. Konieczne jest opracowanie i wdrożenie programów działania w ww. zakresie, przygotowania harmonogramów prac oraz zasad ich finansowania.**

**Najpilniejszym zagadnieniem, które należy rozwiązać - przy pełnym zaangażowaniu obu partnerów zarówno na szczeblu rządowym, jak lokalnym - jest czynna i bierna ochrona wód granicznych przed powodzią. Należy do nich budowa zbiorników retencyjnych, budowa nowych wałów i remonty istniejących wałów przeciwpowodziowych oraz roboty regulacyjne na ciekach wodnych.**

**W perspektywie przewidywanych deficytów wody w Polsce, jak również ochrony przed powodzią, należy liczyć się z koniecznością budowy zbiorników retencyjnych na rzekach granicznych oraz ich dopływach. Wymagać to będzie opracowania wspólnych ocen oddziaływania na środowisko tych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz innych uzgodnień między partnerami na granicy polsko-czeskiej.**

**Należy dążyć do dalszego doskonalenia zasad współdziałania partnerów w zakresie informowania i ostrzegania o zagrożeniach powodziowych oraz zintegrowania działań poprzez powołanie wspólnych służb oraz organizację ćwiczeń w zakresie ochrony przed powodzią.**

**Niezbędne jest podjęcie działań mających na celu włączenie polskich służb hydrologiczno-meteorologicznych do współdziałania z europejskimi służbami hydrologiczno-meteorologicznymi, w tym niemieckimi.**

\*

\*

\*

### **3. Uwagi i wnioski**

Podejmowane działania nie doprowadziły do rozwinięcia współpracy na wodach granicznych z Republiką Czech w dostosowaniu do bieżących i perspektywicznych potrzeb. Wprawdzie w ostatnich latach podjęto pewne problemowe prace, lecz współpraca była fragmentaryczna i nie przynosiła widocznych postępów. Wyniki kontroli wskazują na potrzebę podjęcia działań o charakterze generalnym w stosunkach dwustronnych oraz dyscyplinujących jednostki biorące udział we współpracy po stronie polskiej, a mianowicie:

#### **1. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa powinien:**

- doprowadzić do sfinalizowania negocjacji i zawarcia nowej umowy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na polsko-czeskich wodach granicznych, warunkującej efektywną współpracę, z zabezpieczeniem interesów Rzeczypospolitej Polskiej;
- określić status prawny Pełnomocnika Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na polsko-czeskich wodach granicznych, jego kompetencje, obowiązki i upoważnienia we współpracy krajowej;
- zapewnić należyte współdziałanie z właściwymi ministrami i wojewodami oraz jednostkami organizacyjnymi uczestniczącymi we współpracy na polsko-czeskich wodach granicznych;
- w związku z niezadowalającą realizacją zadań inwestycyjnych, robót remontowo-konserwacyjnych, w tym zwłaszcza zabezpieczeń przeciwpowodziowych na wodach granicznych, podjąć skuteczniejsze działania celem pozyskania środków finansowych na te cele zarówno z budżetu państwa, jak również z funduszy celowych, innych środków pozabudżetowych, w tym, ze źródeł zagranicznych;

- doprowadzić do zakończenia i uzgodnienia ze stroną czeską opracowań studialnych i projektowych oraz rozpoczęcia negocjacji w sprawie budowy zbiornika wodnego Racibórz na rzece Odrze, szczególnie w świetle doświadczeń tegorocznej powodzi;
- spowodować zwiększenie liczby kontroli zakładów, które stanowią potencjalne źródła zanieczyszczeń wód granicznych.

**2. Pełnomocnik Rządu Rzeczypospolitej Polskiej ds. współpracy na wodach granicznych z Republiką Czeską powinien:**

- dokonać analizy dotychczasowej działalności poszczególnych grup roboczych pod względem organizacyjno-prawnym oraz merytorycznym i w oparciu o jej wyniki, uregulować tryb i zasady ich funkcjonowania, w tym zwłaszcza:
  - \* powoływania i rozliczania ekspertów i specjalistów działających w ramach poszczególnych grup roboczych,
  - \* organizowania przez kierowników grup narad i spotkań z udziałem ekspertów dla rozstrzygania ważnych problemów z dziedziny gospodarki wodnej na wodach granicznych oraz należytego ich dokumentowania,
  - \* ustalenia obowiązku i sposobu współdziałania i konsultowania zamierzeń dotyczących transgranicznej gospodarki wodnej, szczególnie w zakresie racjonalnego wykorzystania zasobów wód, ich ochrony przed powodzią oraz przed zanieczyszczeniem,
- ustalić zasady współdziałania grup roboczych, działających w ramach współpracy na wodach granicznych z terenowymi organami administracji rządowej i samorządowej;
- wynegocjować od strony czeskiej wyrównanie zobowiązań z tytułu realizacji zadań na koszt wspólny na wodach granicznych powstałych w latach 1993-1996;
- egzekwować od Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz Państwowego Instytutu Geologicznego realizację zadań na wodach granicznych w zakresie oceny zasobów wód powierzchniowych i podziemnych;
- doprowadzić, w uzgodnieniu ze Stroną czeską, do zmiany „Zasad współpracy w zakresie hydrologii i osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych między RP i RC”, polegającej na zwiększeniu częstotliwości przesyłania informacji o stanie wód i opadów w przypadku zagrożenia powodziowego;

- podjąć działania mające na celu objęcie badaniami dwustronnymi jakości wód rzeki Bóbr;
  - przyjąć zasady przekazywania ustaleń i wniosków, wynikających z prowadzonych rokowań pełnomocników rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej w dziedzinie gospodarki wodnej, jednostkom, których bezpośrednio one dotyczą.
3. W zależności od omawianych zagadnień, Pełnomocnik Rządu RP powinien zapewnić udział w rokowaniach przedstawicieli wojewodów, PIOŚ oraz samorządów terytorialnych.
  4. WIOŚ województw graniczących z Republiką Czeską powinny objąć kontrolą większą ilość podmiotów, które stanowią potencjalne źródła zanieczyszczeń wód granicznych.
  5. Zintensyfikować działania jednostek organizacyjnych uczestniczących we współpracy w zakresie realizacji inwestycji proekologicznych w zlewni rzeki Olzy (budowa oczyszczalni ścieków).

\*

\*

\*

## II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

### 1. Charakterystyka stanu prawnego

Podstawowym aktem prawnym regulującym w naszym kraju kierunki i cele współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych – jest ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (jednolity tekst - Dz. U. z 1994 r. Nr 49, poz. 196, ze zm.). Art. 8 powołanej ustawy zobowiązuje do rozwijania współpracy międzynarodowej w dziedzinie ochrony środowiska oraz do uwzględniania w umowach międzynarodowych, potrzeb ochrony środowiska.

Ważną podstawą dla prowadzenia przez państwo polityki ekologicznej stanowi przyjęty uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 maja 1991 r., rządowy dokument „Polityka ekologiczna Państwa” (M. P. Nr 18, poz. 118).

- W pkt 41 i 42 rozdziału III - „Organizacja ochrony środowiska, system władzy i odpowiedzialności” stwierdzono, że administracja rządowa i samorządowa są odpowiedzialne za tworzenie warunków do pełnego i społecznie akceptowanego gospodarowania środowiskiem.
- W pkt 57 wśród priorytetów krótkookresowych wymieniono poprawę bezpieczeństwa ekologicznego na granicach Państwa, poprzez stworzenie skutecznego systemu kontroli i ostrzegania przed napływem zanieczyszczeń (powietrze, woda, odpady). Natomiast w pkt 64 wśród priorytetów długookresowych, wynikających z zobowiązań międzynarodowych, założono obniżenie o 80% ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do Morza Bałtyckiego.
- W celu poprawy bezpieczeństwa ekologicznego na granicach Państwa, zgodnie z pkt 108, realizowane będą:
  - ◆ monitoring graniczny wód płynących, który pozwoli na pełne określenie rodzaju i ilości zanieczyszczeń napływających do Polski,
  - ◆ współpraca z krajami sąsiednimi w zakresie przeciwdziałania występowaniu zdarzeń powodujących nadzwyczajne zagrożenia środowiska oraz przy likwidacji ich skutków,

poprzez wspólne określenie potencjalnych źródeł nadzwyczajnych zagrożeń, ustalenia organów i instytucji właściwych do współdziałania w obszarach przygranicznych oraz systemów ostrzegania i alarmowania, prowadzenia wspólnych ćwiczeń w likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Opracowany w 1994 r. przez MOŚZNiL „Program Wykonawczy do Polityki Ekologicznej Państwa do 2000 r.” (nie publikowany), stanowiący załącznik do sprawozdania Rządu z realizacji ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska – konkretyzuje cele i zadania służące realizacji średnioterminowych priorytetów „Polityki ekologicznej Państwa”. Jako podstawowy cel zakłada on zapewnienie zauważalnej poprawy stanu środowiska oraz stworzenie warunków dla trwałego zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Jednym z głównych kierunków w sferze inwestycyjnej jest budowa oczyszczalni ścieków, a w sferze pozainwestycyjnej:

- ◆ dostosowanie rozwiązań prawnych, procedur i norm do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej, rozszerzenie i umocnienie współpracy dwustronnej i wielostronnej z innymi krajami,
- ◆ wzmocnienie systemu monitoringu, systemu kontroli i egzekwowania przestrzegania prawa, zreformowanie systemu zarządzania gospodarką wodną, rozbudowa systemu przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska. W pkt 74 programu zapisano, że dla zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego kraju, przewiduje się aktywne działanie na forum międzynarodowym, a w szczególności wprowadzenie do umów o współpracy z krajami ościennymi zapisów dotyczących przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska bądź zaktywizowanie współpracy w ramach umów już podpisanych.

W 1979 r. Polska ratyfikowała Konwencję o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, uchwaloną dnia 22 marca 1974 r. w Helsinkach (Dz. U. z 1980 r. Nr 18, poz. 64 i 65). Aktualnie trwają prace legislacyjne związane z ratyfikacją nowej Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego z dnia 9 kwietnia 1992 r. Przyjęcie tych konwencji nakłada na Polskę zobowiązania w zakresie opracowywania i wdrażania programów ochrony wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami obszarowymi oraz budowy komunalnych oczyszczalni ścieków.

Umowa w sprawie Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed zanieczyszczeniem, podpisana przez Polskę, Republikę Czeską, Republikę Federalną Niemiec oraz Unię Europejską

we Wrocławiu w dniu 11 kwietnia 1996 r. (trwają prace nad jej ratyfikacją), określa zobowiązania Polski w zakresie gospodarki wodnej, w dziedzinie ochrony przed zanieczyszczeniem wód Odry i Zalewu Szczecińskiego, włącznie z ich zlewiskami (art. 1 ust. 1-4 oraz art. 2 umowy). Strona polska zobowiązała się koordynować prace związane z przygotowaniem programu poprawy jakości wód Odry. Celem współpracy jest ograniczenie zanieczyszczeń wprowadzanych z wodami Odry do Bałtyku.

W ramach Tymczasowej Komisji do Spraw Ochrony Odry przed zanieczyszczeniem podjęto prace dotyczące: spraw organizacyjnych (uzgodnienie statutu Komisji i powołanie jej Przewodniczącego), wstępnego budżetu Komisji i powołania grup roboczych. Przygotowane przez poszczególne grupy propozycje programu prac miały być przedmiotem oceny i uzgodnień Tymczasowej Komisji na posiedzeniu w czerwcu 1997 r. Zgodnie z art. 18 przedmiotowej umowy, podlega ona ratyfikacji i wejdzie w życie po złożeniu depozytariuszowi (Komisji Europejskiej) ostatecznego dokumentu ratyfikacyjnego.

Polska zawarła następujące umowy o współpracy z krajami sąsiednimi:

- Umowę między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem b. Republiki Czechosłowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych z dnia 21 marca 1958 r. (nie publikowana). Zgodnie z postanowieniami przedmiotowej umowy m.in.:
  - umawiające się strony nie będą przeprowadzały na wodach granicznych, bez zgody drugiej umawiającej się strony, żadnych robót, które miałyby mieć wpływ na jej gospodarkę wodną (art. 3 ust. 1 umowy).

Umawiające się strony m.in.:

- ♦ będą uzgadniały ilość wody, która będzie pobierana z wód granicznych dla potrzeb ludności, przemysłu, energetyki i rolnictwa, jak również odprowadzanie zużytej wody (art. 3 ust. 2 umowy),
- ♦ postanowiły stopniowo zmniejszać zanieczyszczenia wód granicznych i utrzymywać je w czystości (art. 3 ust. 4),
- ♦ informują się wzajemnie o wykonanych obserwacjach, wynikach pomiarów hydrograficznych oraz o odpowiednich badaniach hydrologicznych (art. 8 ust. 1 b umowy).

W dniu 27 kwietnia 1990 r. Pełnomocnik Rządu RP podpisał Porozumienie z Pełnomocnikiem Rządu Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej w sprawie jakości wód ważniejszych cieków granicznych.

## 2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne

Skuteczne rozwiązywanie problemów związanych ze stanem zasobów wodnych rzek granicznych nie jest możliwe bez szerokiej współpracy międzynarodowej - wynika to z transgranicznego przepływu zanieczyszczeń i położenia geograficznego Polski.

Na granicy z Republiką Czeską wodami granicznymi są: Odra, Olza, Nysa Łużycka, Złoty Potok, Prudnik, Ścinawka, Biała Głucholaska, Piotrówka, Witka, Opawa, Opawica, Bóbr, Potok Okleśnia i Bezimienny.

Zgodnie z umową z dnia 21 marca 1958 r. organizacja współpracy Polski z Republiką Czeską na wodach granicznych należy do Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych. Współpraca ta polega na podejmowaniu uzgodnionych przedsięwzięć organizacyjnych, technicznych i gospodarczych, a także prawnych i ekonomicznych, zapewniających racjonalne i nieszkodliwe z punktu widzenia ilości i jakości tych wód, ich użytkowanie. Obejmuje ona m.in. organizowanie akcji wspólnego lodołamania, zwalczanie powodzi i transgranicznych zanieczyszczeń, prowadzenie monitoringu jakości wód, obserwacji i pomiarów hydrologicznych, meteorologicznych i hydrogeologicznych, regulację rzek i melioracje wodne na terenach przygranicznych, zaopatrzenie w wodę ludności, przemysłu i rolnictwa w pasie przygranicznym.

W celu zapewnienia warunków należytej współpracy Polski na wodach granicznych - oprócz zabezpieczenia przez wszystkie jednostki realizujące tę współpracę odpowiednich środków technicznych, organizacyjnych i innych - Minister OŚZNiL zobowiązany jest do zabezpieczenia odpowiedniej struktury i odpowiednich środków finansowych, gwarantujących pełną realizację uzgodnionych z partnerami zagranicznymi zadań, w tym na:

- prace naukowo-badawcze i wdrożeniowe związane z utrzymaniem i ochroną wód granicznych,
- organizację rokowań przedstawicieli RP z partnerami zagranicznymi w kraju i za granicą,
- organizację narad i spotkań wspólnych grup roboczych w Polsce i na terytorium sąsiadów,
- badania jakości wód granicznych przez ekipy pomiarowe z wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska województw nadgranicznych (prowadzone równolegle ze stroną czeską),

- pomiary hydrologiczne i obserwacje meteorologiczne wykonywane przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, a także badania hydrogeologiczne wód granicznych, skorelowane z badaniem jakości tych wód wykonywane przez właściwe wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska z województw nadgranicznych (prowadzone równolegle ze stroną czeską).

Kierownictwo Ministerstwa OŚZNiL na posiedzeniu w dniu 20 września 1993 r. podjęło ustalenia, których realizacja miała zapewnić, odpowiednio do potrzeb, środki finansowe i sprawną realizację zadań w zakresie współpracy na wodach granicznych. Zobowiązano m.in.:

- wszystkie podległe i nadzorowane jednostki organizacyjnie (IMGW, PIG, PIOŚ, ODGW i RZGW), które uczestniczyły we współpracy na wodach granicznych, stosownie do zakresu działania każdej z nich oraz uzgodnień pełnomocników rządów RP i RC, do zapewnienia w swoich budżetach (w części dotyczącej działalności statutowej) środków dla prowadzenia efektywnej, z punktu widzenia interesów RP, współpracy na wodach granicznych,
- dyrektorów departamentów Gospodarki Wodnej i Współpracy z Zagranicą Ministerstwa OŚZNiL - do określenia potrzebnych środków na prace merytoryczne i obsługę Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych.

### **3. ISTOTNE USTALENIA KONTROLI**

#### **3.1. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa**

Współpraca z Republiką Czeską w dziedzinie gospodarki wodnej na terenach granicznych odbywała się na podstawie zawartej 21 marca 1958 r. umowy między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem b. Republiki Czechosłowacji o gospodarce wodnej na wodach granicznych oraz porozumienia szczegółowego zawartego między Pełnomocnikiem Rządu RP a Pełnomocnikiem Rządu Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej ds. gospodarki wodnej na wodach granicznych w sprawie jakości wód ważniejszych cieków granicznych, podpisanego w Wiśle 27 kwietnia 1990 r.

Zgodnie z postanowieniami § 8 pkt III regulaminu organizacyjnego Ministerstwa OŚZNiL, Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych, powołany przez Premiera RP na to stanowisko z dniem 15 października 1993 r., usytuowany jest organizacyjnie w Departamencie Gospodarki Wodnej.

Z ustaleń kontroli wynika, że nie został dopełniony wymóg określony w w/w regulaminie organizacyjnym zobowiązujący do opracowania zakresu działania dla Pełnomocnika Rządu ds. współpracy na wodach granicznych oraz zatwierdzenia tego dokumentu przez Prezesa Rady Ministrów.

#### **3.2. Pełnomocnik Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych**

W 1996 r. pełnomocnicy rządów RP i RC uzgodnili stanowisko w sprawie potrzeby opracowania nowej umowy, odpowiadającej aktualnemu stanowi prawa międzynarodowego. Problem ten był omawiany na I i II rokowaniach pełnomocników rządów RP i RC ds. współpracy na wodach granicznych w czerwcu 1995 r. (w Czechach) i w czerwcu 1996 r. (w Polsce). Podjęte w 1996 r. prace należy zakwalifikować jako początkowe stadium negocjacji.

W toku kontroli ustalono, że status prawny Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych nie został określony. Brak jest aktu prawnego określającego:

- zakres udzielonych Pełnomocnikowi Rządu RP kompetencji i upoważnień,
- sposobu sprawowania nadzoru nad jego działalnością,
- sposobu zapewnienia Pełnomocnikowi Rządu RP obsługi organizacyjno-prawnej, technicznej itp.,
- sposobu finansowania jego działalności.

Kontrola wykazała również, że prace legislacyjne nad projektem rozporządzenia RM w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych trwały od grudnia 1994 r. do października 1996 r. Z dniem 1 października 1996 r. utraciła moc obowiązującą ustawa z dnia 12 listopada 1985 r. o zmianach w organizacji oraz zakresie działania niektórych naczelnych i centralnych organów administracji państwowej (Dz. U. Nr 50, poz. 262 ze zm.) stanowiąca podstawę do przygotowywanego projektu rozporządzenia RM.

Aktualna podstawa prawna do powołania Pełnomocnika Rządu, zawarta w ustawie z dnia 8 sierpnia 1996 r. o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz zakresie działania ministrów (Dz. U. Nr 106, poz. 492 ze zm.) stanowi, że można powołać pełnomocnika Rządu do określonych spraw o charakterze czasowym, których przekazanie członkom Rady Ministrów nie jest celowe oraz, że pełnomocnikiem Rządu może być jedynie sekretarz lub podsekretarz stanu, a w szczególnych przypadkach - wojewoda. W świetle nowych uregulowań prawnych dotyczących powoływania pełnomocników Rządu, wydanie w proponowanej formie przedmiotowego rozporządzenia Rady Ministrów stało się niecelowe. Pismem Ministra OŚZNiL z dnia 12 listopada 1996 r. przekazano do URM stanowisko o wycofaniu się z nadawania sprawie dalszego biegu.

Z ustaleń kontroli wynika, że aktualnie w Ministerstwie OŚZNiL stosowane są zasady współpracy międzynarodowej na wodach granicznych w następującej formie:

- do czasu wynegocjowania nowych umów z: Republiką Czeską, realizacja zadań obowiązuje na zasadzie sukcesji zobowiązań starych umów (z b. Republiką Czechosłowacką z 21 marca 1958 r.), a zapewniać ją będzie Minister OŚZNiL przez upoważnionego przedstawiciela,
- wszystkie nowe umowy zawarte z: Republiką Federalną Niemiec (19 maja 1992 r. – ratyfikowana 26 września 1996 r. - Dz. U. z 1997 r. Nr 11, poz. 56), Ukrainą (10 października 1996 r. - nie ratyfikowana) i Republiką Słowacką (16 maja 1997 r. - nie

ratyfikowana) stanowią o powołaniu wspólnych dwustronnych komisji do spraw realizacji zadań wynikających z tych umów,

- dla realizacji umowy z RFN - Minister OŚZNiL powołał Dyrektora Departamentu Gospodarki Wodnej na Przewodniczącego Komisji ds. współpracy na wodach granicznych.

Pierwsze rokowania pełnomocników rządów RP i RC odbyły się w Silheřovicach w dniach 19-22 czerwca 1995 r. Zgodnie z protokołem przedmiotem rokowań było m.in.:

- planowanie gospodarki wodnej na wodach granicznych m.in. – ocena prac nad wspólnym planem gospodarki wodnej rzeki Ścinawki, przygotowanie do realizacji projektowanego zbiornika Racibórz,
- program i harmonogram prac dotyczących pomiarów hydrologicznych i osłony przeciwpowodziowej i wzajemnego przekazywania danych w tym zakresie,
- wykonywanie robót regulacyjnych na rzekach granicznych, melioracja i zaopatrzenie w wodę terenów przygranicznych – zatwierdzenie robót wykonanych w 1992 i 1993 r., zatwierdzenie zaktualizowanych planów robót na lata 1993-1995 oraz wytycznych do planu robót na koszt wspólny na 1996 r. Omówienie działań podjętych w celu ograniczenia skutków oddziaływania zwałowiska zewnętrznego Kopalni Węgla Brunatnego „Turów” na stan czystości przygranicznych wód powierzchniowych,
- ochrona wód granicznych przed zanieczyszczeniem – rozpatrzenie wyników wspólnych badań jakości wód granicznych 6 rzek: Odry, Olzy, Nysy Łużyckiej, Witki, Białej Głucholańskiej i Złotego Potoku, badanych w latach 1991-1993 oraz dokonanie wspólnej oceny jakości tych wód,
- zaktualizowanie systemu wzajemnego powiadamiania i pomocy w przypadkach wystąpienia nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód granicznych,
- omówienie zasad współpracy na wodach granicznych,
- problemy związane z zawarciem nowej umowy między Rządami RP i RC o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych.

Celem I rokowań było też dokonanie przeglądu stanu realizacji zadań wynikających z protokołu z poprzedniego XXIX spotkania pełnomocników rządu RP i RC w Warszawie w 1992 r., ustalenie i uzgodnienie zadań do realizacji w okresie do II rokowań pełnomocników rządów oraz na najbliższe lata.

Pismem nr WG 0851/C-2/95 z dnia 29 czerwca 1995 r. skierowanym przez Pełnomocnika Rządu RP do 33 adresatów przesłano do wiadomości i wykorzystania protokół z załącznikami (łącznie 147 stron) z I rokowań pełnomocników rządów RP i RC.

Z ustaleń kontroli wynika, że nie zdawała egzaminu stosowana ww. forma przesyłania protokołów z rokowań do wszystkich potencjalnych uczestników współpracy na wodach granicznych bez konkretnego wskazania zainteresowanym podmiotom tej części ustaleń i wniosków organizacyjnych lub merytorycznych, które dotyczyłyby tych jednostek organizacyjnych bezpośrednio.

Drugie rokowania pełnomocników rządów RP i RC odbyły się w Szczyrku w dniach 17-21 czerwca 1996 r. Zgodnie z protokołem przedmiotem rokowań było m.in.:

- omówienie zakończonych przez grupę roboczą PL prac nad kierunkowym planem gospodarki wodnej rzeki Ścinawki. W protokole sformułowane zostały wnioski określające dalszy tryb merytorycznych działań w przedmiotowym zakresie,
- omówienie syntezy oceniającej stan prac w zakresie przygotowania dokumentacyjnego planowanej realizacji przedsięwzięcia inwestycyjnego – budowa zbiornika Racibórz na rzece Odrze. Sformułowane zostały wnioski dotyczące dalszych prac oraz przygotowań do rozpoczęcia negocjacji międzypaństwowych w sprawie podpisania umowy o realizacji tej inwestycji,
- omówienie stanu realizacji robót na polsko-czeskich wodach granicznych. Ustalono, że zobowiązanie strony czeskiej w stosunku do strony polskiej dotyczące wykonania robót na koszt wspólny wynosi na dzień 22 czerwca 1995 r. 5.078.918 Jednostek Porównywalnych,
- uzgodnienie docelowego stanu jakości wód granicznych do 2010 r. Dla 65 pozycji wskaźników osiągnięto zgodność co do stanu docelowego, a uzgodnienie stanu docelowego dla 27 pozycji wskaźników wymaga dalszych negocjacji.

Protokół oraz sprawozdanie z II rokowań pełnomocników rządów RP i RC zatwierdził Minister OŚZNiL.

Z ustaleń kontroli NIK wynika, że analogicznie jak w 1995 r. Pełnomocnik Rządu RP ograniczył się do przesłania do 34 adresatów protokołu z II rokowań pełnomocników rządów RP i RC do wiadomości i stosownego wykorzystania, co nie gwarantowało pełnej i właściwej realizacji przez te jednostki organizacyjne ustaleń i wniosków przyjętych na II rokowaniach pełnomocników rządów.

Zagadnienia współpracy międzynarodowej na wodach granicznych były tematem następujących posiedzeń Kierownictwa Ministerstwa OŚZNiL w latach 1993-1996. I tak:

- w 1993 r. odbyły się 3 posiedzenia,
- w 1994 r. odbyło się jedno posiedzenie w dniu 29 listopada, na którym przyjęto przedłożoną przez Departament Gospodarki Wodnej informację - „Problemy ochrony przed zanieczyszczeniem wód granicznych z Republiką Czeską i Słowacką”,
- w 1995 r. żadne posiedzenie Kierownictwa Ministerstwa OŚZNiL nie było poświęcone problemom współpracy na wodach granicznych,
- w 1996 r. odbyło się jedno posiedzenie w dniu 26 lutego, na którym przyjęto informację Departamentu Gospodarki Wodnej - „Współpraca na wodach granicznych w 1995 r.”

W badanym okresie Departament Gospodarki Wodnej dwukrotnie opracowywał materiały na posiedzenia Kierownictwa Ministerstwa OŚZNiL, informujące o stanie realizacji umów międzynarodowych na wodach granicznych oraz o problemach i trudnościach występujących w trakcie ich realizacji. I tak:

- w informacji opracowanej za 1995 r., przyjętej na posiedzeniu Kierownictwa Ministerstwa w dniu 26 lutego 1996 r. stwierdzono m.in., że:
  - ♦ we współpracy Rzeczypospolitej Polski z Republiką Czeską najważniejszymi są zadania dotyczące:
    - \* prac nad długoterminowym wspólnym planem gospodarki wodnej i ochrony wód rzeki Ścinawki,
    - \* przygotowania założeń do umów międzynarodowych związanych z planowaną budową zbiornika Racibórz na Odrze,
    - \* opracowania wspólnego planu i programu poprawy jakości wód rzeki Odry,
    - \* realizacji wspólnego programu badań hydrogeologicznych w rejonach: Kudowa-Zdrój, Police nad Metują i Krzeszów – Adršpach,
    - \* realizacji wspólnego programu badań hydrogeologicznych w rejonie planowanego zbiornika Racibórz i Stopnia Kopytów,
    - \* kontynuacji badań jakości wód 6 rzek granicznych (Odry, Nysy Łużyckiej, Olzy, Białej Głuchołaskiej, Witki i Złotego Potoku), opracowanie i wdrożenie rozszerzonego programu badawczego jakości wód rzeki Olzy,

- 
- \* weryfikacji zakresu kontroli jakości wód granicznych oraz uzgodnienie docelowego stanu jakości wód w przekrojach granicznych,
  - \* zorganizowania prac zmierzających do opracowania wspólnej ekspertyzy w sprawie wpływu odwodnienia KWB „Turów” na obniżenie się poziomu wód podziemnych po stronie czeskiej,
  - \* usprawnienia systemu alarmowania o nadzwyczajnych zanieczyszczeniach wód granicznych.

W podsumowaniu informacji stwierdzono m.in., że na granicy południowej występują problemy natury prawnej i ekonomicznej wymagające rozstrzygnięcia i podjęcia decyzji, a dotyczące: zbiornika Racibórz na Odrze, oddziaływania KWB „Turów” na tereny po stronie czeskiej, nadmiernie zanieczyszczonej Odry na granicy z Republiką Czeską.

W informacji stwierdzono również, że podstawowe zamierzenia i uzgodnione zadania będą mogły być zrealizowane w 1996 r. przy zapewnieniu pełnej realizacji ustaleń kierownictwa Ministerstwa z 1993 r., w tym w szczególności realizacji zadań przez: IMGW (w zakresie hydrologii), PIG (w zakresie hydrogeologii) oraz PIOŚ, RZGW i ODGW, każdego uczestnika współpracy w zakresie określonym przez Pełnomocnika Rządu;

- w informacji o współpracy na wodach granicznych w 1996 r., materiał przygotowany na Kierownictwo Ministerstwa, opracowany przez Departament Gospodarki Wodnej w kwietniu 1997 r. (do czasu niniejszej kontroli przedmiotowa informacja nie była rozpatrywana na posiedzeniu Kierownictwa Ministerstwa) – stwierdzono m.in., że:
    - ◆ współpraca, zgodnie z przyjętymi wnioskami w informacji za 1995 r. zatwierdzonej przez Kierownictwo Ministerstwa OŚZNiL w dniu 26 lutego 1996 r., koncentrowała się na wodach granicznych z Republiką Federalną Niemiec, Republiką Czeską, Republiką Słowacką i Ukrainą.
- We współpracy z Republiką Białoruś, Republiką Litewską i Federacją Rosyjską miało miejsce spowolnienie albo zaprzestanie rozmów w sprawie uzgodnienia nowych umów oraz niedostateczne kontakty w rozwiązywaniu bieżących problemów związanych z wykorzystaniem, utrzymaniem i ochroną wód granicznych,
- ◆ główne problemy współpracy na wodach granicznych sygnalizowano już rok temu w informacji za 1995 r.

---

Wnioski przedstawione w przedmiotowej informacji za 1996 r. dotyczyły:

- zapewnienia pełnej realizacji ustaleń Kierownictwa Ministerstwa z 1993 r., w tym zapewnienie realizacji zadań przez IMGW, PIG, PIOŚ, ODGW i RZGW,
- spowodowania większego zaangażowania do współpracy na wodach granicznych Wojewodów województw nadgranicznych, a także: Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej (w sprawach żeglugi na Odrze) oraz Ministerstwa Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawach melioracji terenów przygranicznych.

### **3.3. Działania podejmowane przez właściwe jednostki organizacyjne w ramach współpracy na granicy polsko-czeskiej**

W 1995 r. i 1996 r. Pełnomocnicy Rządów RP i RC kontynuowali współpracę na zasadzie sukcesji umowy zawartej 21 marca 1958 r. pomiędzy b. Republiką Czechosłowacką i PRL, zachowując ciągłość w zakresie realizacji uprzednio uzgodnionych i przyjętych zadań, a nadto rozpoczęli przygotowania zmierzające do podpisania nowej umowy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych.

Współpraca powołanych w 1993 r. wspólnych grup roboczych przebiegała w następujących blokach tematycznych:

#### **3.3.1. Hydrologia i hydrogeologia**

W ramach współpracy pomiędzy pełnomocnikami rządów RP i RC, która ujęta została w protokołach z posiedzeń oraz w sporządzonych rocznych planach pracy grupy HyP, współpracującej w zakresie hydrologii i osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych – realizowane były w latach 1995-96 zadania wynikające z ustalonych planów.

Jednostką odpowiedzialną za realizację zadań w tym zakresie był Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Oddział we Wrocławiu, Dyrektor tego Oddziału powołany został przez Pełnomocnika Rządu RP na kierownika grupy roboczej HyP. W pracach grupy roboczej ekspertów i specjalistów zaangażowani byli ze strony polskiej pracownicy Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej oraz Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Uczestniczący w pracach grupy roboczej HyP odpowiedzialni byli równocześnie za opracowanie projektów rocznych planów współpracy na wodach granicznych i za zestawienie kosztów związanych z realizacją tych planów.

Z otrzymanej w toku kontroli informacji wynika, że Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział we Wrocławiu w ramach działalności statutowej, przy uwzględnieniu ustaleń z I i II rokowań z czerwca 1995 r. oraz czerwca 1996 r. pełnomocników rządów RP i RC zorganizował system pomiarów hydrometrycznych na rzekach granicznych z Republiką Czech, które wykonywane były wspólnie ze stroną czeską. Stanowiły one podstawę do opracowania ocen ilościowych zasobów wód powierzchniowych w poszczególnych latach. W ramach współpracy wykonywane były wspólne pomiary na wodach granicznych:

- na rzece Witce w Ostróźnie (woj. jeleniogórskie) i Visnovej po stronie czeskiej – dwa razy w roku,
- na rzece Ścinawce w Tłumaczowie (woj. wałbrzyskie) i Otovicach RC – dwa razy w roku,
- na rzece Białej Głucholańskiej w Głucholazach (woj. opolskie) i Mikulovicach RC – dwa razy w roku,
- na rzece Odrze (woj. katowickie) w Chałupkach – pięć razy w roku – uprzednio dziesięć razy w roku,
- na rzece Olzie w Cieszynie czeskim i polskim oraz w Karwinie-Raj – pięć razy w roku – uprzednio dziesięć razy.

Ponadto tak strona czeska, jak i polska prowadzą codzienne obserwacje na profilach przygranicznych – zgodnie z ustaloną instrukcją. Dane z punktów pomiarowych prowadzonych przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Oddział we Wrocławiu oraz dane przesyłane z pomiarów prowadzonych w ramach monitoringu państwowego na wodach granicznych, dokonywanych przez WIOŚ w woj. jeleniogórskim, wałbrzyskim, opolskim, bielskim oraz przez Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w woj. katowickim, gromadzone są w systemie komputerowym „Jawo”, prowadzonym w ramach nadzoru nad siecią krajową przez Zakład Monitoringu Powierzchniowych Wód Płynących Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Instytut przeprowadza ich weryfikację i na tej podstawie przygotowuje zbiorczą informację zgodnie z wymogami wcześniej określonymi przez Pełnomocnika Rządu ds. współpracy na wodach granicznych.

Zgodnie z ustaleniami – ocenę ilościowych zasobów wód powierzchniowych każda ze stron dokonuje na podstawie pomiarów średnich przepływów w profilach rzek granicznych.

W ramach współpracy polsko-czeskiej na wodach granicznych w zakresie hydrologii i hydrogeologii zostały wyodrębnione 3 obszary wspólnych pomiarów dotyczących wód granicznych:

1. W rejonie wpływu projektowanego zbiornika Racibórz i stopnia Kopytów.

Na terenie tym obserwacje i pomiary przebiegają zgodnie z przyjętym planem i ustaloną metodyką badań. Badań dokonuje się na 38 piezometrach\*, w tym na 23 po stronie polskiej i 15 po stronie czeskiej. Każda ze stron pomiary poziomu wody dokonuje raz w tygodniu, a wspólne pomiary dokonywane są raz w roku.

2. W rejonie Kudowa-Zdrój-Police nad rzeką Metują oraz Krzeszów-Adršpach w zlewni górnej Ścinawki.

W rejonie Kudowa-Zdrój-Police nad Metują obserwacje i pomiary wykonywane są w 6 otworach po stronie polskiej i w 6 otworach po stronie czeskiej oraz na 4 wodowskazach wód powierzchniowych po stronie polskiej i 3 wodowskazach po stronie czeskiej.

Analogicznie w wyodrębnionym rejonie Krzeszów-Adršpach pomiary wykonywane są w 6 otworach po stronie polskiej i w 9 otworach po stronie czeskiej oraz 4 wodowskazach po stronie polskiej i na 5 po stronie czeskiej.

Wspólne natomiast pomiary na wybranych obiektach podziemnych i powierzchniowych wykonywane są raz do roku.

3. W rejonie oddziaływania Kopalni Węgla Brunatnego „Turów”.

W wyodrębnionym rejonie zachodzi konieczność rozstrzygnięcia problemu hydrogeologicznego związanego z zanikiem wód podziemnych po stronie czeskiej (gmina Uhelna). Aktualnie w ramach grupy roboczej HyP powołano zespół ekspertów hydrogeologów z udziałem przedstawicieli urzędów wojewódzkich w Jeleniej Górze i Wałbrzychu. Podjęto również działania dotyczące uzgodnienia wspólnej sieci obserwacyjno-pomiarowej. Wyniki dokonanych pomiarów stanowić będą podstawę do opracowania ekspertyz w sprawie ewentualnego istnienia związków przyczynowych – zaniku wód a prowadzoną eksploatacją górnictw w KWB „Turów”.

Dla żadnego z trzech wyodrębnionych obszarów wód podziemnych dotychczas nie dokonywano oceny ilościowej zasobów tych wód, nie zostały również opracowane wspólne modele hydrologiczne dla poszczególnych obszarów, do czego zobowiązano IMGW

---

\* Otwory badawcze służące do pomiarów poziomu zwierciadła wód podziemnych.

postanowieniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 20 września 1993 r.

W zakresie osłony hydrologicznej i powodziowej stwierdzono na podstawie otrzymanej informacji, że IMiGW - Oddział we Wrocławiu we współpracy ze stroną czeską opracował system, polegający na bieżących obserwacjach i bieżących prognozach.

W ramach realizacji uzgodnionego systemu, strona polska przekazuje do Republiki Czech codziennie: - prognozy meteorologiczne dla dorzecza górnej Odry (raz na dobę)

- informacje z 4 stacji synoptycznych: Wrocław, Kłodzko, Opole i Katowice - 6 razy na dobę,
- informacje z 6 posterunków wodowskazowych: Istebna, Cieszyn, Cieszyn-Młynówka, Miedonia, Tłumaczów i Gorzuchów - raz na dobę,
- informacje z 5 posterunków opadowych: Mieroszów, Stecówka, Kubalonka, Istebna i Cieszyn - przekazywane raz dziennie.

W okresie zagrożenia powodziowego i powodzi informacje z posterunków wodowskazowych przekazywane są 4 razy na dobę, a z posterunków opadowych 6 razy na dobę. Podkreślenia wymaga fakt, że strona czeska w ramach przyjętego systemu zapewniła jeszcze szerszą informację z prowadzonych obserwacji i badań dla strony polskiej. I tak IMiGW - Oddział we Wrocławiu otrzymuje od strony czeskiej codziennie obserwacje z:

- 15 posterunków wodowskazowych,
- 11 posterunków opadowych,
- 14 posterunków klimatologicznych,
- 5 zbiorników retencyjnych.

Ponadto IMiGW we Wrocławiu otrzymuje informacje z 5 stacji synoptycznych - 6 razy dziennie. W przypadku wystąpienia wysokich opadów i zagrożenia powodziowego w dorzeczu Nysy Łużyckiej i Witki, IMiGW otrzymuje opracowane przez CHMU w Ustie n/Łabą ostrzeżenia i komunikaty hydrometeorologiczne.

W związku z powodzią w lipcu 1997 r., która osiągnęła katastrofalne rozmiary w dorzeczu Odry, Najwyższa Izba Kontroli zasięgnęła we wrześniu br. informacji (w trybie art. 29 ustawy o NIK) w Instytucie Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Oddział we Wrocławiu w sprawie prawidłowości funkcjonowania uzgodnionego systemu osłony hydrologicznej i powodziowej przez Stronę czeską, przed i w czasie trwania powodzi.

Z otrzymanej informacji z IMGW - Oddział we Wrocławiu wynika, że komunikaty hydrometeorologiczne o stanach wody, opadach i zbiornikach retencyjnych z Republiki Czeskiej w czasie powodzi przekazywane były zgodnie z „Zasadami współpracy w zakresie hydrologii i osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych między Rzeczypospolitą Polską i Republiką Czeską” - opisane powyżej.

Informacje za pośrednictwem RTC Praga i NTC Warszawa a także bezpośrednio między Oddziałami IMGW we Wrocławiu i Katowicach oraz CHMU w Ostrawie i w Usti nad Łabą przekazywane były zgodnie z ustaloną częstotliwością.

Występowały także odstępstwa od zasad współpracy, w przypadku zgłaszania się Strony polskiej po dodatkowe informacje uzupełniające. Strona czeska przekazywała także informacje dodatkowe o sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej po czeskiej stronie dorzecza Odry wraz z prognozą zjawisk hydrometeorologicznych.

Otrzymywane informacje z Republiki Czeskiej o stanach wód, opadach i zbiornikach retencyjnych pozwalały IMGW we Wrocławiu na właściwą ocenę sytuacji hydrologiczno-meteorologicznej w dorzeczu Odry.

Informacje te wykorzystywane były do opracowywania analiz hydrologiczno-meteorologicznych i sporządzania prognoz hydrologicznych dla zlewni Odry.

Informacje powyższe zamieszczane były w sporządzanych przez IMGW Oddział we Wrocławiu komunikatach hydrologicznych, które przesyłane były do wszystkich Wojewódzkich Komitetów Przeciwpowodziowych i Okręgowych Dyrekcji Gospodarki Wodnej działających na terenie dorzecza Odry oraz do IMGW w Warszawie i Katowicach. Równocześnie do wszystkich Wojewódzkich Komitetów Przeciwpowodziowych i ODGW a także IMGW w Warszawie i Katowicach przekazywano dodatkowo w odrębnych informacjach wszystkie zmiany dotyczące odpływów z czeskich zbiorników retencyjnych (Kruzberk, Sance, Zermanice, Morawka i Terlicko).

Zdaniem IMGW Oddział we Wrocławiu opracowywane na podstawie materiałów otrzymywanych od Strony czeskiej i z sieci własnej prognozy hydrologiczne, przekazywane z wyprzedzeniem do Wojewódzkich Komitetów Przeciwpowodziowych, ODGW i innych instytucji, stanowiły podstawę do podejmowania decyzji w obronie powodziowej w dorzeczu Odry.

Na podstawie doświadczeń z powodzi z lipca 1997 r. wynika potrzeba dokonania zmian w zasadach współpracy, polegających na częstszym przekazywaniu, w okresie zagrożenia

powodziowego i powodzi, informacji o stanach wody i opadach przez Stronę czeską, w krótszych odstępach czasu, tj. co 3 godziny, a w przypadkach koniecznych nawet co 1 godzinę.

### 3.3.2. Ochrona wód przed zanieczyszczeniem

Przedmiotem współpracy w powyższym zakresie były:

- programy, metody i pomiary oraz badanie jakości wód,
- wymiana danych i informacji o jakości wód,
- wspólne oceny jakości wód,
- kryteria ustalania przydatności wód i określanie klasyfikacji uwzględniającej potrzeby użytkowników tych wód,
- uzgodnienie listy substancji szkodliwych dla wód,
- uzgodnienie wymogów technicznych odnośnie koniecznego stopnia oczyszczania ścieków wprowadzanych do wód granicznych,
- programy poprawy jakości wód,
- wymiana informacji i doświadczeń naukowo-technicznych, związanych z techniką i technologią oczyszczania ścieków i ochrony wód.

Zadania powyższe koordynowane były w ramach współdziałania polsko-czeskiego na wodach granicznych przez powołaną przez Pełnomocnika Rządu - grupę roboczą ds. ochrony wód granicznych przed zanieczyszczeniem. Realizatorami zaś powyższych zadań były: Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska wraz z OBiKŚ, a nadto wojewodowie z podległymi im służbami ochrony środowiska województw graniczących z Republiką Czeską. W opracowywaniu i sporządzaniu ocen i programów uczestniczyły instytuty naukowo-badawcze.

W ramach realizacji programu państwowego monitoringu środowiska funkcjonuje sieć graniczna, obejmująca 13 punktów pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na rzekach granicznych z Republiką Czech. Zakres badań stanu jakości wód granicznych dokonywany był zgodnie z ustaleniami zawartymi w Porozumieniu Szczegółowym Pełnomocników Rządu w sprawie jakości wód ważniejszych cieków granicznych z dnia 27 kwietnia 1990 r.

Ze strony polskiej w badaniach uczestniczyły wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska w: Jeleniej Górze, Wałbrzychu, Opolu i Bielsku-Białej oraz Ośrodek Badań

i Kontroli Środowiska w Katowicach. Zadaniem monitoringu wód granicznych było gromadzenie i przekazywanie informacji o wzajemnym wpływie krajów na stan jakości wód w rzekach, śledzenie trendów zmian oraz opracowywanie prognoz zmian jakości w przekrojach granicznych wywołanych zmianami wielkości i rodzaju zanieczyszczeń wprowadzonych do tych cieków.

Wspólną kontrolę wód granicznych prowadziły:

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Jeleniej Górze na: rzece Nysie Łużyckiej w przekroju Hradek i rzece Witce w przekroju Zawidów. Na rzece Bóbr wykonywano dotychczas jednostronne badania, bez udziału Strony czeskiej. Nie uwzględniono rzeki Bóbr w sieci granicznej monitoringu jakości wód.
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Wałbrzychu na rzece Ścinawce, który od 1991 r. prowadził wspólne badania w przekrojach po czeskiej stronie powyżej Starostina-Mezymesti oraz poniżej Otovic.

Na skutek wycofania się strony czeskiej w dniu 12 stycznia 1993 r. ze wspólnych badań (trudności finansowe), WIOŚ w Wałbrzychu prowadził badania w dalszym ciągu w ramach monitoringu regionalnego, prowadzonego przez Wojewodę Wałbrzyskiego. Ponownie podjęto wspólne badania w ww. przekrojach pomiarowych dopiero od 1997 r.

- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Opolu prowadził wspólne badania na rzece: Biała Głuchowska w przekroju Głucholazy, Złoty Potok - w przekroju Jarnońtówek, a od 1995 r. (uzgodnienia z I rokowań Pełnomocników Rządu RP i RC) również na rzece Prudnik w przekroju Dytmarów.
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bielsku-Białej na rzece Olzie w przekrojach Ropice i Zawada.
- Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w Katowicach prowadził wspólne badania na zlecenie WIOŚ Katowice na:
  - \* rzece Olzie w przekroju nad Piotrówką i ujście do Odry,
  - \* rzece Odrze w przekroju Chałupki-Bohumin.

W toku kontroli ustalono, że wspólne badania wód granicznych w ramach monitoringu granicznego przez WIOŚ i OBiKŚ województw nadgranicznych były prowadzone zgodnie z zarządzeniem nr 17 Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z dnia 24 grudnia 1996 r. w sprawie organizacji monitoringu państwowego wód granicznych. Każdorazowo ustalane były

ze stroną czeską lokalizacje punktów pomiarowo-kontrolnych, przestrzegano określonych terminów poboru prób oraz ich częstotliwości. Realizowano w zasadzie ustalone zakresy wykonywanych oznaczeń. Ocena jakości wód wykonywana była zgodnie z zaleconą metodyką jednolitych kryteriów jakości wód b. RWPG z 1982 r., która przewidywała sześciostopniową klasyfikację jakości wód.

Działalność poszczególnych WIOŚ w zakresie ochrony wód granicznych przyjmowała różne formy. I tak WIOŚ w Jeleniej Górze obok organizowania monitoringu państwowego na wodach granicznych, tj. ochrony wód Nysy Łużyckiej i Witki, zaangażowany był równocześnie w organizację we współpracy ze służbami ochrony środowiska Wojewody Jeleniogórskiego oraz Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej we Wrocławiu - monitoringu regionalnego wód powierzchniowych oraz wód podziemnych, jak również monitoringu jakości środowiska w województwie jeleniogórskim.

WIOŚ w Wałbrzychu, jak już wcześniej wspomniano, prowadził wspólne pomiary i badania wód rzeki Ścinawki ze stroną czeską tylko w latach 1991-1992. Po rezygnacji strony czeskiej ze wspólnych badań, WIOŚ w Wałbrzychu prowadził w dalszym ciągu, tj. od 1993-1996 w dwóch punktach pomiarowo-kontrolnych, pomiary na rzece Ścinawce w ramach monitoringu regionalnego. Wyniki badań jakości wód rzeki Ścinawki z przekrojów granicznych, tak jak i innych objętych monitoringiem regionalnym, gromadzone były w systemie komputerowym, opracowanym przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu. Uzyskiwane wyniki badań stanowiły corocznie podstawę do oceny jakości wód rzeki oraz jej klasyfikacji w punktach granicznych. Klasyfikację wód WIOŚ publikował w „Ocenach stanu czystości wód powierzchniowych województwa wałbrzyskiego” oraz w „Raportach o stanie środowiska województwa wałbrzyskiego”. Opracowania te były szeroko upowszechniane urzędom rejonowym, urzędom gmin oraz organizacjom zainteresowanym tą problematyką.

WIOŚ w Katowicach nie posiadał własnego laboratorium, a wykonanie prac pomiarowo-badawczych w zakresie monitoringu państwowego powierzchniowych wód płynących, w tym wód granicznych, wraz z opracowaniem wyników, zlecał w ramach zawartych umów Ośrodkowi Badań i Kontroli Środowiska w Katowicach. Wojewoda Katowicki powierzył pełnienie funkcji koordynatora regionalnego monitoringu środowiska - Ośrodkowi Badań i Kontroli Środowiska Przedsiębiorstwo Państwowe w Katowicach.

WIOŚ w Katowicach, w oparciu o wykaz zakładów stanowiących główne źródła zanieczyszczeń wód granicznych, uruchomił w roku 1995 cykl kontrolny pt. „Ocena wypełniania wymogów ochrony środowiska przez jednostki gospodarcze zlokalizowane w dorzeczu Olzy”. W ramach tego cyklu pracownicy WIOŚ przeprowadzili kontrole w 11 zakładach w 1995 r. oraz w 5 zakładach w 1996 r. Na terenach przygranicznych odnotowano zwiększenie aktywności podmiotów gospodarczych i gmin w kierunku porządkowania gospodarki wodno-ściekowej, a zwłaszcza podejmowanie inwestycji proekologicznych zmierzających do ograniczenia ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do zlewni rzeki Olzy. Ustalono równocześnie, że jakość wód granicznych w latach 1993-1996 nie uległa poprawie, pomimo podejmowanych działań przez gminy i podmioty gospodarcze.

W toku kontroli Ośrodka Badań i Kontroli Środowiska w Katowicach ustalono, że prowadzone badania przez Ośrodek wskazują na pogorszenie się w 1996 r. jakości wód Olzy (dopływ Odry), na skutek zwiększenia zanieczyszczeń ścieków po stronie polskiej, co w konsekwencji powoduje zanieczyszczenie Odry. Brak jest pełnego rozeznania źródeł tych skażeń, ponieważ nie prowadzi się systematycznych badań ilości i jakości ścieków wypuszczanych przez użytkowników.

Skutkiem tego formułowane przez OBiKŚ wnioski, wynikające z obserwowanych zmian w jakości wód granicznych, nie wskazywały przyczyn i źródeł wzrostu tych zanieczyszczeń. Kontrola wykazała także, iż stosowane metody badania jakości wód, aczkolwiek zgodne z obowiązującymi normami i zaleceniami GIOŚ, nie uwzględniają zmian w przepływach wody w rzekach górskich, jakimi są rzeki graniczne z Republiką Czeską, a tylko stężenia substancji rozpuszczonych, co powoduje wykazywanie dużych wahań wskaźników zanieczyszczeń i utrudnia ich interpretację. Powyższe może mieć negatywny wpływ na skuteczność działań podejmowanych przez wojewódzkie służby odpowiedzialne za stan i jakość wód w rzekach granicznych.

Z otrzymanych informacji od wojewodów województw nadgranicznych wynika, że:

- celem racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi i ochrony wód granicznych w latach 1994-1996 na terenie woj. jeleniogórskiego przeprowadzono w KWB „Turów” prace inwestycyjno-modernizacyjne osadników gromadzących wodę pochodzącą z odwodnienia zwałowiska zewnętrznego kopalni oraz wykonano rekultywację 45 ha obszaru tego

- zwałowiska. Efekt tego działania to zmniejszenie ilości zawiesiny zmywalnej, odprowadzanej z terenu zwałowiska do potoku granicznego Okleśna;
- na terenie woj. wałbrzyskiego rozpoczęto budowę oczyszczalni glebowo-korzeniowej w Nowym Siodle gm. Mieroszów (rzeka Ścinawka), budowę oczyszczalni ścieków dla Lewina Kłodzkiego oraz rozbudowę oczyszczalni ścieków dla Kudowy-Zdroju;
  - na terenie woj. opolskiego podjęto modernizację oczyszczalni ścieków dla miasta Prudnika, oczyszczalni ścieków Zakładów Przemysłu Bawełnianego „Frotex” w Prudniku;
  - na terenie woj. katowickiego w ramach ochrony zlewni granicznej rzeki Olzy zakończono budowę dwóch oczyszczalni ścieków:
    - \* mechaniczno-biologicznej dla osiedla „Akacyjowa - Rymera” w Wodzisławiu Śl. o przepustowości 700 m<sup>3</sup>/d,
    - \* mechaniczno-chemiczno-biologicznej dla Zakładów Koksowniczych „Radlin” w Radlinie, o przepustowości 650 m<sup>3</sup>/d,
  - w budowie znajdowały się dwie następne oczyszczalnie ścieków:
    - \* mechaniczno-biologiczna „Dolna” w Jastrzębiu, modernizacja i rozbudowa do przepustowości 4.600 m<sup>3</sup>/d,
    - \* oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna „Ruptawa” w Jastrzębiu, rozbudowa do przepustowości 27.000 m<sup>3</sup>/d.
  - na terenie woj. bielskiego celem ochrony wód Olzy zrealizowana została oczyszczalnia ścieków w Cieszynie, współfinansowana ze środków WFOŚiGW w Bielsku-Białej.

Wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska prowadziły w zbyt wąskim zakresie kontrole zakładów, które stanowią potencjalne źródła zanieczyszczeń wód granicznych.

### 3.3.3. Zapobieganie i zwalczanie nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód

Umowa z dnia 21 marca 1958 r. zawarta z b. Republiką Czechosłowacką o współpracy na wodach granicznych nie określała zasad współpracy Stron w zakresie nadzwyczajnych zagrożeń wód granicznych.

Z ustaleń kontroli wynika, że w ramach współpracy Pełnomocników RP i RC na wodach granicznych nie powołano grupy roboczej ds. zapobiegania i zwalczania nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód granicznych.

Zgodnie z Porozumieniem szczegółowym zawartym między Pełnomocnikiem Rządu RP a Pełnomocnikiem Rządu Pełnomocnikiem Rządu Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej z

27 kwietnia 1990 r. w sprawie gospodarki wodnej na wodach granicznych oraz Umową między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Czeską, Niemcami i Unią Europejską w sprawie Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed zanieczyszczeniem, zawartą 11 kwietnia 1996 r., której celem jest poprawa stanu ekologicznego rzeki Odry poprzez m.in. działania profilaktyczne w zakresie zwalczania nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód oraz stworzenie jednolitego systemu alarmowo-ostrzegawczego podjęte zostały działania organizacyjno-techniczne celem zapobiegania i zwalczania nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód.

Zakres współpracy dotyczył w szczególności:

- inwentaryzacji potencjalnych, głównych źródeł zanieczyszczania wód granicznych,
- opracowywania, uzgadniania i stosowania planów alarmowania, podejmowania wspólnych akcji zwalczania nadzwyczajnych transgranicznych zanieczyszczeń wód,
- opracowywania technicznych, technologicznych, organizacyjnych i innych zasad zapobiegania i zwalczania nadzwyczajnych transgranicznych zanieczyszczeń wód z przeprowadzaniem praktycznych ćwiczeń włącznie,
- wymiany informacji i doświadczeń naukowo-technicznych.

Wykonawcami powyższych zadań były przede wszystkim służby Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska oraz wojewodowie we współdziałaniu ze służbami ochrony środowiska, państwową strażą pożarną, Okręgowymi Dyrekcjami Gospodarki Wodnej jak również Instytutem Ochrony Środowiska.

Przeprowadzone kontrole Inspektoratów Ochrony Środowiska w województwach graniczących z Republiką Czeską wykazały, że w ramach dokonanych inwentaryzacji źródeł nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód wyodrębniono źródła stanowiące zagrożenia. I tak:

- WIOŚ w Jeleniej Górze do potencjalnych źródeł zanieczyszczeń wód granicznych zaliczył w 1995 r. - 6 zakładów, a w 1996 r. - 5 zakładów,
- WIOŚ w Wałbrzychu nie wykazywał potencjalnych źródeł zanieczyszczenia rzek granicznych,
- WIOŚ w Opolu do potencjalnych źródeł zanieczyszczeń rzek granicznych zaliczył 3 zakłady, w tym Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Frotex” w Prudniku,
- WIOŚ w Katowicach wg stanu na dzień 31 grudnia 1996 r. wykazał 31 podmiotów gospodarczych, stanowiących źródła zanieczyszczenia zlewni rzeki Olzy.

Jak wynika z informacji otrzymanej w Głównym Inspektoracie Ochrony Środowiska w Warszawie, dane wykazywane na podstawie prowadzonych działań inspekcyjnych przez

WIOŚ-e województw graniczących z Republiką Czeską, a dotyczące potencjalnych nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód granicznych, zostały zweryfikowane następująco:

- w województwach jeleniogórskim i wałbrzyskim potencjalne źródła NZŚ nie stanowią zagrożeń dla wód granicznych,
- w woj. opolskim, jako potencjalne źródło zagrożenia rzeki Prudnik uznano Zakłady Przemysłu Bawełnianego „Frotex” w Prudniku,
- w woj. katowickim Koksownia Radlin w Wodzisławiu Śląskim oraz przejścia kolejowe przewozów materiałów niebezpiecznych:
  - ◆ przejście kolejowe w Zebrzydowicach (zagrożenie rzeki Olza),
  - ◆ przejście kolejowe w Chałupkach (zagrożenie rzeki Odra),
- w woj. bielskim do źródeł NZŚ na obszarze przygranicznym z Republiką Czeską zaliczono:
  1. Oczyszczalnię Miejską w Cieszynie,
  2. Polifarb S.A. w Cieszynie,
  3. Celma w Cieszynie,
  4. Cieszyńskie Zakłady Przetwórcze,
  5. Stację CPN w Cieszynie, ul. Bielska,
  6. Zakładową Stację Paliw PKS w Cieszynie,
  7. Przedsiębiorstwo Budownictwa Komunikacyjnego „Dromex” w Cieszynie oraz przejścia drogowe przewozów materiałów niebezpiecznych w Cieszynie (zagrożenie rzeki Olzy).

Na podstawie Porozumienia z dnia 27 kwietnia 1990 r. w sprawie organizacji monitoringu został opracowany system wzajemnego powiadamiania właściwych organów państwa według ustalonego schematu i wzoru meldunku, zostały równocześnie wyszczególnione organy i instytucje upoważnione do przekazywania i przyjmowania informacji o nadzwyczajnych zanieczyszczeniach wód granicznych.

W toku kontroli WIOŚ, działających w województwach przygranicznych ustalono, że w okresie lat 1995-1996 wystąpiło 7 przypadków nadzwyczajnego zanieczyszczenia rzek granicznych, w tym w 1995 r. 5 przypadków, a w 1996 r. - 2 przypadki. I tak na terenie woj. jeleniogórskiego w 1995 r. miało miejsce jedno nadzwyczajne zanieczyszczanie wód granicznych.

W Zakładach Chemicznych „Wizów” S.A. w Bolesławcu nastąpił niekontrolowany wyciek 1400 l oleju, z którego 1100 l przedostało się do rzeki Bóbr, powodując jej zanieczyszczenie na długości ok. 18 km.

Na terenie woj. opolskiego w 1995 r. miały miejsce trzy przypadki nadmiernego zanieczyszczenia wód rzek granicznych, w tym 2 przypadki dotyczyły rzeki Złoty Potok, a 1 rzeki Prudnik. Przypadków tych nie zakwalifikowano jako NZŚ.

W 1995 r. na skutek awarii w Hucie Żelaza „Vitkowice” w Republice Czeskiej miało miejsce nadzwyczajne zanieczyszczenie rzeki Ostrawicy, która jest dopływem Odry. Zanieczyszczenie związane było ze zrzutem popiołów pohutniczych.

W 1996 r. natomiast na terenie woj. katowickiego wystąpiły 2 przypadki nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód rzek granicznych Szotkówki i Leśnicy, które są dopływami rzeki Olzy. Podkreślenia wymaga fakt sprawnego działania służb ekologicznych, tj. WIOŚ i Państwowej Straży Pożarnej po rozpoznaniu skutków zdarzeń. Strona czeska w przypadku awarii w Hucie „Vitkowice” przekazała informacje w wyniku interwencji podjętej przez WIOŚ Katowice.

Kontrola wykazała brak bezpośrednich kontaktów służb WIOŚ Katowice z odpowiednimi służbami Republiki Czeskiej, co ujemnie wpływało na sprawność działań prowadzonych w ramach zwalczania nadzwyczajnych zagrożeń wód granicznych. WIOŚ w Wałbrzychu w okresie lat 1991-1996 nie otrzymał od strony czeskiej ani jednej informacji dotyczącej występujących potencjalnych zagrożeń zanieczyszczeń wód rzeki Ścinawki.

Przedstawiciele PIOŚ, w tym również wojewódzcy inspektorzy ochrony środowiska z poszczególnych województw nadgranicznych, nie brali udziału w rokowaniach pełnomocników rządów RP i RC ds. współpracy na wodach granicznych. Nie uczestniczyli również w pracach grup roboczych w charakterze ekspertów czy też specjalistów, działających w ramach współpracy polsko-czeskiej na wodach granicznych.

Współpraca tych służb z Pełnomocnikiem Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych była prowadzona w ramach działań statutowych i ograniczała się do:

- informowania Pełnomocnika o zdarzeniach na wodach obszaru Polski, które mogły spowodować skutki w formie zanieczyszczeń wód transgranicznych,
- informowania Pełnomocnika o zdarzeniach, które spowodowały negatywne skutki na wodach terytorium Polski,

- występowania o ewentualne interwencje w przypadku braku informacji o zdarzeniach mających znamiona NZŚ ze strony czeskiej.

W toku kontroli ustalono również, że spotkania grupy roboczej ds. ochrony wód przed zanieczyszczeniem (OPZ) odbywały się w badanym okresie raz w roku, a tematem było opracowanie sprawozdania rocznego o stanie jakości wód granicznych w danym roku oraz porównanie tego stanu ze stanem jakości z roku poprzedniego.

#### 3.3.4. Utrzymanie we właściwym stanie urządzeń wodnych, zabudowy regulacyjnej oraz melioracji terenów przygranicznych.

Współpraca w tym zakresie w ramach grupy roboczej R dotyczyła zagadnień:

- utrzymania i regulacji żeglownych i nieżeglownych odcinków cieków granicznych,
- budowy, przebudowy, utrzymania w sprawności i wykorzystania zapór, kanałów ulg, urządzeń piętrzących i innych obiektów hydrotechnicznych związanych z wodami granicznymi,
- ochrony koryt rzek, zbiorników, polderów, itp.,
- zapobieganie szkodom oraz organizowanie lodołamania oraz akcji przeciwpowodziowych,
- uzgadniania ogólnych warunków i zasad utrzymania i wykorzystania urządzeń gospodarki wodnej,
- opracowywania zasad pozyskiwania materiałów z wód granicznych,
- wymiany informacji i doświadczeń naukowo-technicznych.

Kontrola wykazała, że nie są utrzymywane w należyтым stanie technicznym budowle wodne, zabudowa regulacyjna i urządzenia osłony przeciwpowodziowej na wodach granicznych.

Zadania powyższe realizowały okręgowe dyrekcje gospodarki wodnej we współpracy z wojewodami, komitetami przeciwpowodziowymi oraz Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

W toku kontroli stwierdzono, że w informacjach o wodach granicznych za 1995 r. i 1996 r. sporządzonych przez Departament Gospodarki Wodnej MOŚZNiL podano m.in., że ODGW prowadzić będzie bezpośrednią współpracę w dziedzinie utrzymania i regulacji wód granicznych oraz melioracji i zaopatrzenia w wodę terenów przygranicznych.

Przeprowadzona kontrola Okręgowych Dyrekcji Gospodarki Wodnej w Gliwicach i Wrocławiu ustaliła, że grupa robocza R przedkładała Pełnomocnikowi Rządu informacje o stanie przygotowań i realizacji przedsięwzięć zmierzających do stabilizacji granicy państwowej na odcinkach rzek objętych zmianami położenia koryt granicznych cieków wodnych. Przygotowywane przez grupę roboczą R koncepcje techniczne usunięcia nagłych i powolnych, naturalnych zmian położenia koryt rzek granicznych były akceptowane i zatwierdzane przez Stałą Polsko-Czeską Komisję Graniczną. Na bieżąco prowadzone i aktualizowane były wykazy powierzchni oddzielonych od terytoriów obu państw, a spowodowane regulacją granicznych cieków wodnych.

Z inicjatywy Stałej Polsko-Czeskiej Komisji Granicznej (której członkiem jest m.in. Kierownik grupy roboczej R – Dyrektor ODGW w Gliwicach) dokonano, zgodnie z obowiązującą instrukcją techniczną, pomiarów i oceny stanu utrzymania oraz oznakowania przebiegu granicy państwowej.

Z dokonanej pierwszej po podziale b. Czechosłowacji, wspólnej kontroli granicy w 1994 r. oraz oceny prac pomiarowych dokonanych do końca 1996 r. sporządzono stosowną dokumentację. Wynikało z niej, że w latach 1992-1996 pomierzono łącznie 288,2 km granicy państwowej, w tym 90 km tzw. mokrych odcinków granicy z jednoczesnym usunięciem usterek w zakresie jej oznakowania. Komisja Graniczna poleciła grupie roboczej R zaktualizowanie ewidencji małych cieków wodnych i urządzeń melioracyjnych mających wpływ na stosunki wodne terenów przyległych do granicy państwowej z RC. Do końca 1996 r. zinwentaryzowano 218,383 km urządzeń melioracyjnych w woj. opolskim i katowickim, natomiast, jak wynika z otrzymanych informacji z wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych, ewidencji małych cieków wodnych i urządzeń melioracyjnych w woj. jeleniogórskim, wałbrzyskim i bielskim jeszcze nie rozpoczęto.

Spotkanie robocze kierownictwa grupy roboczej R z przedstawicielami WZMiUW woj. jeleniogórskiego i wałbrzyskiego miało miejsce w marcu 1997 r. Do czasu zakończenia kontroli NIK Kierownik grupy roboczej R nie wystąpił w sprawie inwentaryzacji do Wojewodów jeleniogórskiego i wałbrzyskiego, ani też nie dostarczył dla WZMiUW planów sytuacyjno-wysokościowych w skali 1:25 000, umożliwiających dokonanie tej inwentaryzacji.

Kontrole przeprowadzone w ODGW Gliwice i Wrocław wykazały, że ogólna długość rzek stanowiących granicę państwową z Republiką Czeską wynosiła 162,74 km, w tym pozostających w administracji ODGW Gliwice – 72,14 km, a ODGW Wrocław – 90,60 km. W rejonie działania

ODGW Gliwice znajdowały się rzeki graniczne: Odra, Olza, Piotrówka, Opawa i Opawica, natomiast ODGW Wrocław: Biała Głucholaska, Złoty Potok, Prudnik, Ścinawka, Witka i Nysa Łużycka. Żadna z wymienionych rzek nie nadawała się do żeglugi.

Badania kontrolne wykazały, że w ostatnich 6 latach ODGW w Gliwicach i ODGW we Wrocławiu działając w ramach grupy roboczej R, na rzekach granicznych nie wykonywały żadnych zadań inwestycyjnych w zakresie budowli, regulacji rzek oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowego.

W latach 1995-1996 ograniczone i tak do niezbędnego minimum potrzeby środków finansowych z przyznanych przez Ministra OŚZNiL z budżetu dla ODGW na bieżącą działalność związaną z eksploatacją i remontami urządzeń wodnych zostały pokryte zaledwie w 57% (ODGW Gliwice). Planowane i przyjmowane do realizacji przez grupę roboczą R zadania konserwacyjno-remontowe ograniczały się do bieżącej konserwacji skarp i dna koryt rzecznych oraz odbudowy zabezpieczeń brzegów tylko w miejscach powstałych wyrw oraz remontów urządzeń hydrotechnicznych. ODGW Wrocław w 1996 r. na skutek zbyt niskiego pokrycia potrzeb finansowych na zadania konserwacyjno-remontowe (ca 30%), nie podjął żadnych prac na wodach granicznych z Republiką Czeską, a na 1997 r. wprowadzono do planu jedynie wykonanie robót na Nysie Łużyckiej w Ręczynie (granica polsko-niemiecka).

W okresie lat 1995-1996 zrealizowane zostało 7 zadań remontowo-konserwacyjnych kosztem 557,8 tys. zł, z czego 238,7 tys. zł w 1995 r. i 319,1 tys. zł w 1996 r. Uzgodniony i przyjęty przez grupę roboczą R planowany zakres robót konserwacyjno remontowych na 1995 r. zrealizowany został z braku odpowiedniego zabezpieczenia środków budżetowych tylko w 66,3%. Natomiast w 1996 r. został przekroczony (tylko ODGW Gliwice) o 16%, w wyniku pozyskania przez ODGW Gliwice dodatkowych środków finansowych z budżetu oraz z dotacji WFOŚiGW w Opolu na likwidację szkód powodziowych odcinka lewego brzegu granicznej rzeki Opawy w Bliszczycach.

W sytuacji braku pełnego pokrycia z budżetu środków finansowych dla ww. jednostek organizacyjnych Ministerstwa OŚZNiL, nie przeznaczono na realizację zadań na wodach granicznych środków w wysokości gwarantującej pełną i skuteczną działalność w tym zakresie.

Plan konserwacji urządzeń melioracyjnych zaakceptowany przez Pełnomocnika Rządu przewidziany do wykonania w 1995 r. na ciekach granicznych z Republiką Czeską obejmował 22 zadania o rozmiarze 25 km, z czego strona czeska miała wykonać 7 zadań o rozmiarze –

6,9 km, a polska 14 zadań o rozmiarze 14,6 km. Wspólnie zobowiązano się zrealizować 1 zadanie.

Założenia planowane zostały wykonane w 100%. Zadanie wspólne przewidziane do realizacji w 1995 r. – strona polska wykonała w pełnym wymiarze, strona czeska zadeklarowanych robót nie rozpoczęła. Badania kontrolne wykazały, że w zakresie realizacji zadań na rzekach granicznych wykonywanych na koszt wspólny ze stroną czeską i rozliczanych w Jednostkach Porównywalnych w latach 1993-1996 zwiększyło się zobowiązanie RC wobec RP i na koniec 1996 r. wynosiło 5.251.649 JP, co odpowiada wg szacunkowych wyliczeń ok. 2.440 tys.zł.

Pełnomocnicy Rządów nie przestrzegali zachowania ustalonej wspólnie zasady pełnego zbilansowania rozliczeń wzajemnych w okresach pięcioletnich. Stwierdzono, że pomimo postanowienia nr 1/96 Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów RP z 2 stycznia 1996 r. o przyjęciu programu rozwoju odrzańskiej drogi wodnej do 2005 r., w którym przewidziano m.in. rozpoczęcie budowy Zbiornika Racibórz w 2002 r., w dotychczasowych rokowaniach pełnomocników rządów RP i RC nie zdołano w sposób wiążący obie strony uzgodnić występujących jeszcze rozbieżności dotyczących niezbędnych opracowań studialnych i projektowych pozwalających na rozpoczęcie międzypaństwowych negocjacji w sprawie budowy Zbiornika. Dotyczyło to m.in. braku rozstrzygnięcia co do sposobu odwodnienia i ochrony terytorium czeskiego w rozwidleniu rzek Odry i Olzy, pozostającego pod wpływem piętrzenia projektowanego Zbiornika Racibórz, zlokalizowania miejsca projektowanego stopnia wodnego, powiązania projektowanego Zbiornika z planowaną budową drogi wodnej Koźle-Ostrawa oraz sporządzenia i zatwierdzenia oceny hydrogeologicznej oddziaływania projektowanych obiektów hydroteczniczych na tereny przygraniczne z uwzględnieniem przepisów prawa, obowiązujących w obu krajach.

W trakcie II rokowań w czerwcu 1996 r. po przyjęciu przez pełnomocników rządów sprawozdania podsumowującego materiały techniczne w sprawie budowy Zbiornika Racibórz, postanowiono ocenę wpływu zbiornika na środowisko uzupełnić o dokumentację techniczną, poszerzoną o przedsięwzięcia zabezpieczające ochronę środowiska. W celu sporządzenia tej oceny, od jesieni 1993 r. prowadzone są przez obie strony wspólne obserwacje poziomów wód podziemnych i gruntowych w strefie oddziaływania projektowanego Zbiornika na założonej sieci kontrolno-pomiarowej obejmującej łącznie 38 piezometrów zlokalizowanych w dolinie Odry i Olzy granicznej.

Podkreślenia wymaga fakt, że w wyniku współdziałania grupy roboczej R z Kierownictwem KWB „Turów” skutecznie rozwiązano problem zanieczyszczenia wód powierzchniowych łem z hałd spływającym do potoku Okleśna (Wiśniowskiego) i potoku „Bezimienny” na terytorium Republiki Czeskiej. W wyniku wybudowania 4 zbiorników osadowych i prawidłowego odwodnienia hałd systemem przeciwdziałającym zanieczyszczaniu wód powierzchniowych i prawidłowym jego działaniem nastąpiła istotna poprawa stanu czystości wód powierzchniowych na terytorium czeskim.

Z ustaleń kontroli wynika, że współpraca grupy roboczej R z terenowymi organami administracji rządowej i samorządowej w zakresie gospodarki wodnej na ciekach granicznych z Republiką Czeską nie miała charakteru zorganizowanego i ciągłego. Nie uzgadniano bowiem programów i planów w zakresie inwestycji, remontów i konserwacji rzek i cieków granicznych z zainteresowanymi wojewodami oraz organami administracji samorządowej. Nawiązywana była współpraca w nielicznych przypadkach, jedynie w sytuacjach wymagających doraźnych rozwiązań. Wystąpiło to np. w związku z koniecznością podjęcia rozstrzygnięć problematyki hydrogeologicznej w rejonie „worka turowskiego” – zanik wody podziemnej w Czechach (gmina Uhelna). W ramach grupy roboczej HyP powołano zespół ekspertów hydrogeologów, w którym wiodącą rolę powierzono przedstawicielom wojewodów: jeleniogórskiego i wałbrzyskiego.

Kontrola wykazała, że nie został również w sposób formalnoprawny ustalony skład osobowy grupy roboczej R, biorący udział w rokowaniach prowadzonych przez pełnomocników rządów RP i RC do spraw współpracy na wodach granicznych. Od 1993 r. w pracach grupy roboczej R główny specjalista ds. współpracy i konserwacji urządzeń melioracyjnych z WZMiUW w Opolu nie posiadał powołania w skład tej grupy przez Pełnomocnika Rządu. Nie posiadał on również upoważnienia do koordynowania spraw związanych z eksploatacją i konserwacją urządzeń melioracyjnych na terenach przygranicznych między RP i RC.

Podjęte działania przez Kierownika grupy roboczej R w celu uregulowania formalnoprawnych podstaw uczestnictwa przedstawiciela WZMiUW Opole, tj. zarówno udziału w rokowaniach pełnomocników rządów RP i RC oraz w pracach grupy roboczej R, nie przyniosły do czasu zakończenia kontroli NIK pozytywnych rezultatów.

W badanym okresie nie wykonywano wspólnych inwestycji ze Stroną czeską w zakresie obiektów hydrotechnicznych i budowli regulacyjnych.

---

### 3.3.5. Planowanie i bilansowanie zasobów wodnych

Zagadnienia będące przedmiotem prac grupy roboczej PL dotyczą:

- bilansowania ilościowego i jakościowego zasobów wód granicznych,
- prowadzenia banku danych o sposobie użytkowania wód granicznych, w szczególności co do ilości i jakości wprowadzanych do tych wód ścieków, a także co do ilości poboru wód z tych zasobów,
- bilansowania zasobów wód podziemnych w strefach przygranicznych,
- opracowywania i uzgadniania wspólnych planów i programów dla powierzchniowych i podziemnych wód granicznych,
- opracowywanie ekspertyz i ocen związanych z transgranicznym oddziaływaniem poszczególnych rodzajów użytkowania wód granicznych.

Realizacja i koordynacja powyższych zadań leży w gestii Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu we współpracy ze wszystkimi służbami ochrony środowiska oraz instytucjami naukowo-badawczymi.

Zgodnie z protokołem z II rokowań pełnomocników rządów RP i RC, zatwierdzonym przez Ministra OŚNiL, w zakresie współpracy w dziedzinie planowania gospodarki wodnej polecono opracować przez grupę roboczą PL kierunkowy, długoterminowy plan gospodarki wodnej rzeki Ścinawki. Decyzja o opracowaniu przedmiotowego planu podjęta została na rokowaniach pełnomocników rządów RP i RC już w 1984 r.

Ustalono, że grupa robocza PL zakończyła prace nad przedmiotowym planem. Jak wynika z informacji otrzymanej z Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w opracowaniu tego planu uczestniczył w Zespole Roboczym Ekspertów Hydrogeologów – Kierownik Inspektoratu Zasobów Wodnych RZGW, który wziął udział w 5 spotkaniach roboczych, dotyczących m.in. wyników badań wpływu wód podziemnych i ich poborów w górnej zlewni Ścinawki. Stwierdzono, że w zlewni rzeki Ścinawki na terytorium zarówno czeskim, jak i polskim nie istnieją zbiorniki retencyjne, które mogłyby oddziaływać na odpływ wód powierzchniowych z tej zlewni i regulować jego wielkość. W związku z ustaleniem, że zasoby wód powierzchniowych zabezpieczają perspektywicznie potrzeby do roku 2005, nie planuje się budowy większych zbiorników wodnych. Podano, że przyczyną złego stanu czystości wód rzeki Ścinawki są zanieczyszczenia obszarowe (nawozy mineralne i organiczne stosowane w rolnictwie) oraz ścieki pochodzące z punktowych źródeł zanieczyszczeń. Po

stronie polskiej - ścieki z miasta i gminy Mieroszów, z miasta Sokołowsko oraz z Fabryki Wkładów Odzieżowych w Mieroszowie, a po stronie czeskiej – ścieki z miast Broumov i Mezimesti.

Pełnomocnicy rządów stwierdzili, że na obszarze całej zlewni Ścinawki istnieje potrzeba kontynuacji przedsięwzięć służących ochronie wód przed zanieczyszczeniem oraz podejmowania kolejnych działań i zadań mających na celu istotną poprawę jakości wód rzeki Ścinawki docelowo do III kl. czystości, z uwzględnieniem ich wykorzystania dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną. W planie tym sformułowano następujące wnioski:

- podjęcie budowy oczyszczalni oraz wprowadzenie II stopnia oczyszczania ścieków z Fabryki w Mieroszowie oraz zmodernizowanie oczyszczalni ścieków w Sokołowsku,
- rozbudowanie systemów kanalizacyjnych doprowadzających ścieki do oczyszczalni ścieków w czeskich miastach Broumov i Mezimesti,
- w regionalnych planach (lub miejscowych) zagospodarowania przestrzennego przyjąć jako priorytet budowę systemów kanalizacyjnych i odprowadzanie ścieków oczyszczonych w grupowych lub indywidualnych oczyszczalniach ścieków,
- wprowadzić w zlewni Ścinawki zasady proekologicznej gospodarki rolnej, łącznie z zakazem lokalizacji wielkostadnych ferm hodowlanych.

Ważnym przedsięwzięciem, związanym z rozwojem gospodarczym z uwzględnieniem gospodarki wodnej w strefie przygranicznej, będącej w sferze zainteresowania grupy roboczej PL – jest przygotowanie do realizacji budowy Zbiornika Racibórz.

Grupa robocza PL w ścisłej współpracy z Regionalnym Zarządem Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, której przedstawiciel pełnił w grupie funkcję kierownika zespołu projektantów – opracowała syntezę – sprawozdanie podsumowujące, dotyczące materiałów technicznych dla opracowania umów między RP i RC w sprawie budowy Zbiornika Racibórz oraz ustalenia zakresu robót. Dotychczas nie ustalono terminu rozpoczęcia budowy Zbiornika Racibórz i drogi wodnej.

W sprawozdaniu podsumowującym, przygotowanym przez grupę roboczą PL ujęto dwa różne warianty rozwiązań technicznych budowy Zbiornika. Ustalono równocześnie, że przed rozpoczęciem polsko-czeskich negocjacji w sprawie budowy Zbiornika Racibórz należy dokonać oceny wpływu na środowisko tej inwestycji oraz uzupełnić dokumentację techniczną o przedsięwzięcia zabezpieczające stan środowiska naturalnego na terenie RP i RC.

Sformułowane wnioski i stan ich realizacji, ujęte w sprawozdaniu podsumowującym, zostały omówione w rozdziale dotyczącym realizacji zadań przez grupę roboczą R.

3.3.6. Współpraca Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej z organami administracji rządowej i terenowymi organami administracji rządowej

Z ustaleń kontroli w zakresie dotyczącym współpracy Pełnomocnika Rządu RP z naczelnymi i terenowymi organami administracji rządowej w latach 1995-1996 wynika, co następuje:

1. Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Przedstawiciele MSZ byli zaproszeni na rozmowy i negocjacje umów i porozumień dotyczących współpracy na wodach granicznych, prowadzone w ramach rokowań Pełnomocnika Rządu RP z krajami sąsiednimi, w tym z Republiką Czeską. Nie podjęto natomiast w Ministerstwie OŚZNiL starań w celu włączenia Ministerstwa Spraw Zagranicznych do działań, drogą dyplomatyczną, na rzecz zawarcia nowej umowy o współpracy na wodach granicznych z Republiką Czeską.

2. Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

W badanym okresie Ministerstwo OŚZNiL nie prowadziło bezpośredniej współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w zakresie wód granicznych. Rola Ministra RiGŻ ograniczała się do opiniowania projektów przepisów prawnych z tego zakresu.

W zakresie współpracy z Republiką Czeską finansowano udział przedstawiciela WZMiUW w Opolu w pracach grupy roboczej ds. regulacji rzek, zaopatrzenia w wodę i melioracji terenów przygranicznych.

3. Ministerstwo Transportu i Gospodarki Morskiej.

W zakresie współpracy polsko-czeskiej, do czasu kontroli NIK, z MTiGM nie nawiązano współpracy.

4. Komenda Główna Straży Granicznej

Przedstawiciele Komendy Głównej Straży Granicznej brali udział w posiedzeniach Komisji Granicznej, które odbywały się w ramach rokowań pełnomocników rządów RP i RC.

Natomiast Kierownik grupy roboczej R uczestniczył w pracach prowadzonych przez Stałą Polsko-Czeską Komisję Graniczną w zakresie realizacji umowy o administrowaniu granic państwowych Polski i Czech.

#### 5. Wojewodowie województw nadgranicznych

Współpraca instytucjonalna Pełnomocnika Rządu RP z wojewodami województw nadgranicznych nie była realizowana. Brak było ustalonych zasad tej współpracy. Nadto przedstawiciele wojewodów nie uczestniczyli w rokowaniach pełnomocników rządów RP i RC.

#### 6. Współpraca Pełnomocnika Rządu ds. współpracy na wodach granicznych z jednostkami podległymi i nadzorowanymi przez Ministra OŚZNiL.

Z ustaleń kontroli wynika, że nie opracowano zasad lub wytycznych prowadzenia i koordynacji współpracy Pełnomocnika Rządu RP z jednostkami nadzorowanymi i podległymi Ministrowi OŚZNiL, tj. Państwową Inspekcją Ochrony Środowiska, okręgowymi dyrekcjami gospodarki wodnej i regionalnymi zarządami gospodarki wodnej.

Zgodnie z „Postanowieniami” Kierownictwa Ministerstwa OŚZNiL podjętymi na posiedzeniu w dniu 20 września 1993 r., zobowiązano m.in. ww. jednostki organizacyjne, stosownie do statutowego zakresu ich działania oraz uzgodnień pełnomocników rządów, do zapewnienia środków finansowych koniecznych na prowadzenie skutecznej i efektywnej z punktu widzenia interesów RP współpracy na wodach granicznych.

##### a) Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska – Główny Inspektor Ochrony Środowiska

Według Postanowień Kierownictwa MOŚZNiL z dnia 20 września 1993 r., zobowiązano Głównego Inspektora Ochrony Środowiska do zapewnienia w ramach pozostających w jego dyspozycji środków finansowych:

- ciągłości dokonywania kontroli jakości wód granicznych przez właściwe wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska,
- opracowywania na potrzeby Pełnomocnika Rządu RP wspólnych ocen jakości wód granicznych w ramach tzw. monitoringu granicznego i na zasadach uzgodnionych przez Pełnomocnika Rządu RP z jego partnerami zagranicznymi,
- realizacji zadań związanych z zapobieganiem i zwalczaniem nadzwyczajnych transgranicznych zanieczyszczeń wód granicznych.

Z ustaleń kontroli wynika, że przedstawiciele Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska nie uczestniczyli w badanym okresie w rokowaniach pełnomocników rządów RP i RC, jak również nie brali udziału w spotkaniach grupy roboczej ds. ochrony wód przed zanieczyszczeniem na granicy polsko-czeskiej (grupa OPZ).

Współdziałanie GIOŚ z Pełnomocnikiem Rządu RP w zakresie spraw związanych z nadzwyczajnymi zanieczyszczeniami wód granicznych obejmowało:

- informowanie Pełnomocnika o zdarzeniach na terytorium Republiki Czeskiej, które spowodowały skutek na wodach terytorium Polski,
- informowanie Pełnomocnika o zdarzeniach na wodach obszaru Polski,
- występowanie o ewentualne interwencje w przypadku braku informacji lub spóźnionej informacji o zdarzeniach mających znamiona nadzwyczajnych zanieczyszczeń wód, które miały miejsce na obszarach omawianych państw.

b) Okręgowe dyrekcje gospodarki wodnej

Zgodnie z ww. „Postanowieniami” kierownictwa Ministerstwa, zobowiązano ODGW do zapewnienia środków (technicznych, organizacyjnych itp.) koniecznych do prowadzenia efektywnej współpracy na wodach granicznych w dziedzinie utrzymania i regulacji wód granicznych.

Z ustaleń kontroli wynika, że istniejąca współpraca ODGW z Pełnomocnikiem Rządu RP wynika z faktu, że kierownikiem grupy roboczej ds. współpracy w dziedzinie utrzymania i regulacji cieków granicznych, zaopatrzenia w wodę i melioracji na granicy polsko-czeskiej jest dyrektor ODGW w Gliwicach. Współpraca z ODGW polega m.in. na przygotowywaniu przez te jednostki propozycji do planów współpracy na wodach granicznych na dany rok w zakresie rzeczowym i finansowym.

c) Regionalne zarządy gospodarki wodnej

Analogicznie jak w przypadku ODGW, RZGW zostały zobowiązane ww. „Postanowieniami” Kierownictwa Ministerstwa do zapewnienia środków koniecznych do realizowania współpracy w dziedzinie bilansowania zasobów wód granicznych.

RZGW współpracuje w zakresie przygotowywania propozycji do planów pracy na dany rok oraz bierze udział w pracach grup roboczych.

---

d) Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Lista priorytetowych przedsięwzięć Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej uwzględniała w badanym okresie zagadnienia dotyczące wód granicznych w sposób następujący:

- w 1995 r. jeden z priorytetów stanowiła ochrona wód granicznych oraz w zakresie monitoringu – budowa infrastruktury przygranicznych stacji monitoringowych do pomiarów zanieczyszczeń wód,

- w 1996 r. priorytetowe zadania to ochrona wód granicznych.

W zakresie monitoringu – realizacja zadań badawczo-pomiarowych wynikających z międzynarodowych zobowiązań Polski, a w zakresie nadzwyczajnych zagrożeń środowiska – program pilotażowy ochrony wód granicznych oraz przeciwdziałanie nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska na wodach granicznych.

Składane do NFOŚiGW wnioski o dofinansowanie zadań, dotyczące ww. tematów, skierowane były do realizacji w pierwszej kolejności. W badanym okresie złożono do Narodowego Funduszu ogółem następującą ilość wniosków o przyznanie środków finansowych na realizację zadań w zakresie gospodarki wodnej i ochrony wód granicznych z Republiką Białoruś, Republiką Czeską i Republiką Litewską.

- w 1995 r.
  - \* w zakresie ochrony wód złożono 6 wniosków,
  - \* w zakresie: monitoringu wód granicznych, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i gospodarki wodnej wniosków nie złożono,
- w 1996 r.
  - \* w zakresie ochrony wód złożono 4 wnioski,
  - \* w zakresie monitoringu wód granicznych złożono 1 wniosek,
  - \* w zakresie: nadzwyczajnych zagrożeń środowiska i gospodarki wodnej wniosków nie złożono.

W zakresie monitoringu wód granicznych dofinansowano w 1995 r. – w formie dotacji dla Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska w Warszawie (w wysokości 460 tys. zł) na realizację zadania „Przygotowanie infrastruktury technicznej dla automatycznych stacji pomiarowych jakości wód granicznych na Nysie Łużyckiej w Porajewie (woj. jeleniogórskie)”.

W zakresie ochrony wód na granicy z Republiką Czeską dofinansowano w 1996 r. w formie pożyczek i jednej dotacji z NFOŚiGW 5 zadań na łączną kwotę 9.470 tys. zł.

W badanym okresie Narodowy Fundusz nie dofinansowywał zadań z zakresu gospodarki wodnej i nadzwyczajnych zagrożeń środowiska. Z informacji uzyskanych przez NIK, dotyczących działalności WFOŚiGW w zakresie dofinansowania realizacji zadań na polsko-czeskich wodach granicznych wynika, że WFOŚiGW województw nadgranicznych wspierały różne jednostki organizacyjne i podmioty gospodarcze w latach 1995-1996.

I tak np.

- 1) WFOŚiGW w Jeleniej Górze zawarł w badanym okresie 2 umowy z Wojewodą Jeleniogórskim o udzielenie dotacji na prowadzenie monitoringu regionalnego wód powierzchniowych województwa, w tym na wodach i potokach granicznych z RC - Okleśna i potok „Bezimienny” na łączną kwotę 352.866 zł.
- 2) WFOŚiGW w Wałbrzychu w badanym okresie zawarł następujące umowy:
  - w zakresie ochrony wód - 2 umowy,
  - w zakresie monitoringu regionalnego - 2 umowy.
 Łącznie w formie dotacji na kwotę 228.126 zł oraz w formie pożyczki na kwotę 1.196.788 zł.
- 3) WFOŚiGW w Opolu w badanym okresie zawarł ogółem 11 umów, na dofinansowanie w formie pożyczki na łączną kwotę 1.471.428 zł następujących zadań:
 

|                                                                                       |            |
|---------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| - gospodarka wodna                                                                    | - 1 umowa, |
| - ochrona wód                                                                         | - 7 umów,  |
| - NZŚ                                                                                 | - 2 umowy, |
| - wyposażenie automatycznej stacji pomiarów jakości wód na rzece Białej Głucholaskiej | - 1 umowa. |
- 4) WFOŚiGW w Katowicach zawarł w badanym okresie 23 umowy o udzielenie dotacji i pożyczek, z czego:
  - w 1995 r. - 7 umów na łączną kwotę 4.721.394 zł,
  - w 1996 r. - 16 umów na łączną kwotę 6.225.466 zł.

Ponadto w 1995 r. oddano do użytku Stację Pogotowia Ekologicznego w Syrynii na rzece Odrze oraz stanowisko obronne w miejscowości Olza (rzeka Olza). Całkowity koszt realizacji zadań w latach 1989-1994 wyniósł 3.065.300 zł, w tym WFOŚiGW w Katowicach wydatkował na ten cel 1.865.300 zł.

Przeznaczone fundusze celowe NFOŚiGW oraz wojewódzkich funduszy na finansowanie zadań w zakresie współpracy na wodach granicznych stanowiły niski w stosunku do potrzeb wkład finansowy na realizację współpracy.

### 3.3.7. Prowadzenie prac naukowo-badawczych oraz wdrożeniowych związanych z utrzymaniem i ochroną wód granicznych w latach 1995-1996, finansowanych ze środków budżetowych Ministerstwa OŚNiL

W badanym okresie wykonano następujące prace związane z utrzymaniem i ochroną polsko-czeskich wód granicznych:

- w 1995 r. wykonano pracę nt. „Weryfikacja polsko-czeskiego planu gospodarki wodnej dla rzeki Ścinawki” w oparciu o materiały z rokowań pełnomocników rządów RP i RC. Koszt opracowania wyniósł 2.950,0 zł,
- w 1996 r. wykonano opracowanie nt. „Ocena jakości wód granicznych z Republiką Czeską”. Koszt opracowania - 3.000 zł.

Wykonanie przedmiotowych opracowań finansowano ze środków budżetowych Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

Z ustaleń kontroli wynika, że Pełnomocnik Rządu RP w badanym okresie nie podejmował działań mających na celu pozyskiwanie pozabudżetowych środków finansowych z: Banku Światowego, Unii Europejskiej, EBOR, OECD, PHARE itp. na realizację współpracy międzynarodowej na wodach granicznych.

## III. DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI

W toku prowadzenia kontroli, o jej wynikach informowano na bieżąco kierowników kontrolowanych jednostek. Po zakończeniu kontroli, we wszystkich 8 jednostkach przeprowadzono narady pokontrolne w trybie art. 58 ustawy o NIK. Do kierowników wszystkich skontrolowanych jednostek wystosowano wystąpienia pokontrolne.

W wystąpieniach pokontrolnych do:

- Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wnioskowano m.in. o:
  - ♦ zakończenie negocjacji i zawarcie nowej umowy z Republiką Czeską, warunkującej efektywną i skuteczną, z zabezpieczeniem interesów Rzeczypospolitej Polski, współpracę w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych,
  - ♦ spowodowanie określenia statusu prawnego Pełnomocnika Rządu RP oraz Przewodniczącego Komisji ds. współpracy na wodach granicznych, ich kompetencji,

---

obowiązków i upoważnień we współpracy krajowej.

- Dyrektora Okręgowej Dyrekcji Gospodarki Wodnej w Gliwicach - Kierownika grupy roboczej R wnioskowano m.in. o:
  - ◆ kontynuowanie współdziałania grupy roboczej R z Komisją Graniczną w zakresie bieżącej kontroli stanu technicznego urządzeń wodnych na rzekach granicznych, ustalenia i realizacji robót związanych ze stabilizacją brzegów i koryt cieków granicznych,
  - ◆ zakończenie aktualizacji ewidencji małych cieków i urządzeń melioracyjnych mających wpływ na stosunki wodne terenów przyległych do granicy państwowej z Republiką Czeską,
  - ◆ rozszerzenie współpracy grupy roboczej R z zainteresowanymi wojewodami i administracją samorządową w zakresie podejmowanych inwestycji, remontów i konserwacji rzek i cieków granicznych, m.in. poprzez konsultowanie i uzgadnianie programów i planów dotyczących gospodarki wodnej na rzekach granicznych,
  - ◆ podejmowanie skutecznych starań, zmierzających do pozyskiwania środków finansowych z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej, zwłaszcza z województw: katowickiego i bielskiego celem zwiększenia zakresu wykonanych zadań inwestycyjnych i konserwacyjno-remontowych na rzekach granicznych,
  - ◆ postulowanie wyegzekwowania przez Pełnomocnika Rządu RP pełnej realizacji zadań ujętych w uzgodnionych programach, na rzekach granicznych, zwłaszcza wykonywanych na koszt wspólny z zachowaniem zasady ich zbilansowania w okresach pięcioletnich,
  - ◆ wystąpienie do Pełnomocnika Rządu RP o przyspieszenie zakończenia niezbędnych opracowań studialnych i projektowych celem podjęcia międzypaństwowych negocjacji w sprawie budowy Zbiornika Racibórz i zawarcia stosownych umów określających warunki budowy, eksploatacji i finansowania robót związanych z tą inwestycją z uwzględnieniem:
    - \* wyników obserwacji i pomiarów poziomu wód powierzchniowych i podziemnych w istniejącej sieci kontrolno-pomiarowej w strefie oddziaływania piętrzenia projektowanego Zbiornika Racibórz na tereny przygraniczne i doliny granicznych odcinków rzek: Odra i Olza,
    - \* rozstrzygnięcia, w toku prowadzonych negocjacji pełnomocników rządów RP i RC, sposobu odwadniania i ochrony terytorium czeskiego w rozwidleniu rzek Odry i Olzy,

- 
- \* uzgodnienia i przyjęcia rozstrzygnięć dotyczących powiązania projektowanego Zbiornika Racibórz z planowaną drogą wodną Koźle-Ostrawa,
  - \* sporządzenia oceny oddziaływania projektowanych obiektów hydrotechnicznych związanych z budową Zbiornika Racibórz na tereny przygraniczne z uwzględnieniem obowiązujących przepisów prawa obydwu stron.
- Wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska wnioskowano m.in. o:
    - ◆ wykonywanie w 1997 r. oznaczeń wskaźników parametrów zanieczyszczenia wód granicznych, w ilości uzgodnionej w Szczyrku przez pełnomocników rządów RP i RC oraz wytycznych określonych w zarządzeniu nr 17 Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z dnia 24 stycznia 1996 r. w sprawie realizacji badań prowadzonych w Monitoringu Powierzchniowych Wód Płynących,
    - ◆ wystąpienie do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska o podjęcie działań mających na celu unifikację norm dopuszczalnych zanieczyszczeń wód granicznych, w przypadku stwierdzenia rozbieżności wynikających z przyjętej dotychczas metodyki oznaczeń oraz obowiązujących norm polskich i czeskich,
    - ◆ ponowne wystąpienie z wnioskiem do GIOŚ o podjęcie działań mających na celu objęcie rzeki Bóbr w punkcie granicznym w 269,6 km biegu rzeki, badaniami dwustronnymi przez laboratoria strony czeskiej i polskiej,
    - ◆ dokumentowanie w protokołach kontroli dotyczących nadzwyczajnych zagrożeń środowiska faktu przeprowadzania instruktażu kontrolowanych podmiotów gospodarczych,
    - ◆ ujmowanie w planach kontroli, począwszy od 1998 r., większej ilości zakładów, które stanowią potencjalne źródła zanieczyszczeń wód granicznych,
    - ◆ podjęcie działań analityczno-badawczych w celu oceny wpływu źródeł zanieczyszczeń zlewni Odry na jakość wód gruntowych,
    - ◆ kontynuowanie i doskonalenie współpracy z wojewodami w zakresie przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom zanieczyszczenia wód granicznych oraz usuwania ich skutków.
  - Dyrektora Ośrodka Badań i Kontroli Środowiska w Katowicach wnioskowano o:
    - ◆ wystąpienie do Pełnomocnika Rządu RP ds. współpracy na wodach granicznych o:

- 
- opracowanie i wdrożenie wspólnego polsko-czeskiego programu poprawy czystości rzeki Olzy,  
związanego z planowaną realizacją zbiornika Racibórz na Odrze,
  - objęcie w ww. programie także monitoringu źródeł zanieczyszczeń Olzy, a nadto Odry,
  - przedstawienie w szerszym niż do tej pory zakresie propozycji zmierzających do ujednolicenia i uproszczenia klasyfikacji wód, z uwzględnieniem doświadczeń własnych i krajów Unii Europejskiej,
  - ◆ przedstawienie wojewódzkim służbom ochrony środowiska zbiorczego opracowania stanu jakości wód granicznych za lata 1992-1996.
- Dyrektora Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu wnioskowano o:
    - ◆ uregulowanie pod względem formalnoprawnym udziału przedstawiciela WZMiUW w Opolu w pracach wspólnej grupy roboczej ds. regulacji cieków zaopatrzenia w wodę i melioracji terenów zlokalizowanych w pasie granicznym pomiędzy RP i RC (grupa robocza R),
    - ◆ spowodowanie wprowadzenia do statutu WZMiUW zapisów dotyczących wykonywania zadań w zakresie utrzymania granicznych urządzeń wodno-melioracyjnych.

Żadna ze skontrolowanych jednostek nie zgłosiła zastrzeżeń do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych.

Dyrektor  
Delegatury NIK w Katowicach

*Mieczysław Kosmański*

Dyrektor Departamentu  
Ochrony Środowiska i Budownictwa

*Andrzej Głowacki*

Akceptuję:  
Wiceprezes  
Najwyższej Izby Kontroli

*Zbigniew Wesółowski*

Zatwierdzam:  
PREZES  
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI

*Janusz Wojciechowski*

Warszawa, dnia **30** października 1997 r.

## WYKAZ PODSTAWOWYCH AKTÓW PRAWNYCH

1. Ustawa z dnia 31 stycznia 1980 r. o ochronie i kształtowaniu środowiska (t.j. Dz. U. Nr 49, poz. 196 z 1994 r. zm. z 1995 r. Nr 90, poz. 446, Nr 141, poz. 692, z 1996 r. Nr 106, poz. 496, Nr 132, poz. 622, Nr 156, poz. 773).
2. Ustawa z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 38, poz. 230, z 1975 r. Nr 17, poz. 94; z 1980 r. Nr 3, poz. 6; z 1983 r. Nr 44, poz. 201; z 1989 r. Nr 26, poz. 139 i Nr 35, poz. 192; z 1990 r. Nr 34, poz. 198 i Nr 39, poz. 222; z 1991 r. Nr 32, poz. 131 i Nr 77, poz. 335; z 1993 r. Nr 40, poz. 183; z 1994 r. Nr 27, poz. 96; z 1995 r. Nr 47, poz. 243, z 1996 r. Nr 106, poz. 496, z 1997 r. Nr 47, poz. 299).
3. Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 77, poz. 335, z 1996 r. Nr 106, poz. 496).
4. Ustawa z dnia 20 grudnia 1989 r. o utworzeniu urzędu ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz. U. Nr 73, poz. 433; z 1991 r. Nr 101, poz. 444 i Nr 114, poz. 492).
5. Rozporządzenie z dnia 13 lutego 1996 r. w sprawie utworzenia stanowiska sekretarza stanu w Ministerstwie Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz. U. Nr 21, poz. 97).
6. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie klasyfikacji wód oraz warunków, jakim powinny odpowiadać ścieki wprowadzane do wód lub do ziemi (Dz. U. Nr 16, poz. 503).
7. Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polski z dnia 10 maja 1991 r. w sprawie polityki ekologicznej – „Polityka ekologiczna Państwa” (M.P. Nr 18 z 1991 r., poz. 118).
8. Zarządzenie nr 16 Głównego Inspektora Ochrony Środowiska z dnia 20 grudnia 1995 r. w sprawie realizacji badań prowadzonych w monitoringu powierzchniowych wód płynących (nie publikowane).
9. Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem Republiki Czechosłowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych zawarta w dniu 21 marca 1958 r. (załącznik nr 1).
10. Konwencja Helsińska z 1974 r. o ochronie środowiska obszaru morskiego Morza Bałtyckiego (Dz. U. z 1980 r. Nr 18, poz. 64 i 65).
11. Porozumienie szczegółowe między Pełnomocnikiem Rządu Rzeczypospolitej Polskiej a Pełnomocnikiem Rządu Czeskiej i Słowackiej Republiki Federacyjnej do spraw gospodarki wodnej na wodach granicznych w sprawie jakości wód ważniejszych cieków granicznych podpisane w Wiśle w dniu 27 kwietnia 1990 r.

UMOWA  
MIĘDZY RZĄDEM POLSKIEJ RZECZYPOSPOLITEJ LUDOWEJ A RZĄDEM  
REPUBLIKI CZECHOSŁOWACKIEJ  
O GOSPODARCE WODNEJ NA WODACH GRANICZNYCH

Rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i Rząd Republiki Czechosłowackiej, w dążeniu do dalszego pogłębienia przyjacielskiej współpracy i wzajemnej pomocy między obu Państwami, postanowiły zawrzeć niniejszą Umowę i w tym celu wyznaczyły swych pełnomocników:

Rząd Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej - mgr inż. Janusza Grochulskiego, Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Żeglugi i Gospodarki Wodnej,

Rząd Republiki Czechosłowackiej - inż. dr Āestmira Štolla, Prezesa Centralnego Urzędu Gospodarki Wodnej,

którzy po wymianie pełnomocnictw, uznanych za dobre i sporządzone w należytej formie, zgodzili się na następujące postanowienia:

Artykuł 1

Niniejsza Umowa reguluje zagadnienia gospodarki wodnej na wodach granicznych.

Artykuł 2

1. Wodami granicznymi, w rozumieniu niniejszej Umowy, są:
  - a) odcinki cieków wodnych, którymi przebiega linia granicy państwowej między obu państwami oraz wody stojące, przecięte linią granicy państwowej,
  - b) wody powierzchniowe i podziemne, spływające z terytorium jednego państwa na terytorium drugiego państwa, w miejscu przecięcia linią granicy państwowej.
2. Pod pojęciem zagadnień gospodarki wodnej, w rozumieniu niniejszej Umowy, uważa się w szczególności:
  - a) działalność techniczną i gospodarczą, która powoduje zmianę reżimu wodnego, w tym regulację i zabudowę biologiczną cieków wodnych, budowę zbiorników i wałów przeciwpowodziowych, melioracje wodne, zaopatrywanie w wodę, wykorzystanie energii wodnej, budownictwo w zakresie żeglowności i spławności rzek;
  - b) spływ wielkich wód i lodów, ochronę wód przed zanieczyszczeniem oraz ochronę przyrody z punktu widzenia gospodarki wodnej.

Artykuł 3

- 1) Umawiające się Strony nie będą przeprowadzały na wodach granicznych bez zgody drugiej Umawiającej się Strony żadnych robót, które mogłyby mieć wpływ na jej gospodarkę wodną.
- 2) Umawiające się Strony będą uzgadniały ilość wody, która będzie pobierana z wód granicznych dla potrzeb ludności, przemysłu, energetyki i rolnictwa, jak również odprowadzanie zużytej wody.
- 3) Umawiające się Strony uzgodnią w każdym poszczególnym przypadku, jakie stosunki odpływowe będą zachowane na wodach granicznych.

- 4) Umawiające się Strony postanowiły stopniowo zmniejszać zanieczyszczenia wód granicznych i utrzymywać je w czystości, stosownie do gospodarczych i technicznych możliwości oraz potrzeb Umawiających się Stron, w stopniu, który będzie ustalony w poszczególnych przypadkach.
- 5) Przy budowie i przebudowie zakładów odprowadzających wody zanieczyszczone do wód granicznych będzie obowiązywało oczyszczanie ścieków.

#### Artykuł 4

Umawiające się Strony będą współpracowały i wzajemnie sobie pomagały przy opracowaniu wspólnych kompleksowych planów gospodarki wodnej tych obszarów, na których interesy gospodarki wodnej obu państw są zbieżne lub wpływają na siebie.

#### Artykuł 5

- 1) Umawiające się Strony będą uzgadniały w ramach swoich planów gospodarczych terminy, rodzaje i sposób finansowania robót regulacyjnych oraz budowli i urządzeń wodnych na wodach granicznych, ich eksploatację i konserwację oraz ochronę przed powodzią.
- 2) Umawiające się Strony będą uzgadniały sposób wykonywania zaplanowanych robót. Wykonanie robót lub ich części, łącznie z przygotowaniem dokumentacji projektowo-kosztorysowej, dostarczeniem materiałów, urządzeń i robocizny, może być powierzone jednej lub obu Umawiającym się Stronom. Umawiające się Strony mogą również uzgodnić sposób kierowania robotami. W miarę potrzeby Umawiające się strony oddadzą do dyspozycji tereny dla urządzenia planu budowy.

#### Artykuł 6

- 1) Umawiające się Strony mogą korzystać z całej szerokości granicznych cieków wodnych dla spławu drewna.
- 2) Spławianie drewna nie może powodować szkód w budowach, budowlach i urządzeniach wodnych drugiej Umawiającej się Strony.

#### Artykuł 7

Pozwolenie na użytkowanie wód granicznych oraz wydobywanie piasku, żwiru, kamieni i innych materiałów z łóżek granicznych cieków, będą udzielały Umawiające się Strony na podstawie swych przepisów prawnych, na podstawie swych przepisów prawnych, na warunkach wzajemnie uzgodnionych.

#### Artykuł 8

- 1) Umawiające się Strony:
  - a) kontrolują roboty wykonywane na podstawie niniejszej Umowy, jak również pobór wody, wydobywanie materiałów z łóżek rzek oraz czystość wody;
  - b) informują się wzajemnie, w uzgodnionym zakresie o wykonanych obserwacjach, wynikach pomiarów hydrograficznych oraz o odpowiednich badaniach hydrologicznych;
  - c) przekazują sobie wzajemnie meldunki o wielkich wodach, spływie lodów i o innych niebezpieczeństwach, jak również prognozy stanu wód z wodowskazów ustalonych na podstawie wzajemnego porozumienia;
  - d) wymieniają między sobą przepisy prawne o zasadniczym znaczeniu gospodarki wodnej.

- 2) W razie potrzeby Umawiające się Strony uzgodnią wspólne zarządzenia w celu usunięcia lub zmniejszenia niebezpieczeństw podczas powodzi lub spływu lodów oraz pokrycie powstałych w związku z tym kosztów.

#### Artykuł 9

- 1) Dla wykonywania zadań wypływających z postanowień niniejszej umowy każda z Umawiających się Stron mianuje swego pełnomocnika i jego zastępcę.

Pełnomocnicy mogą również zawierać szczegółowe porozumienia dotyczące niniejszej Umowy (artykuł 3 ustępy 2-4, artykuł 5, artykuł 7, artykuł 8 ustęp 1 litera c i ustęp 2).

- 2) Spotkania pełnomocników w zasadzie będą się odbywały raz do roku na przemian na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej lub Republiki Czechosłowackiej.
- 3) Spotkanie zwołuje i prowadzi pełnomocnik Umawiającej się Strony, na której terytorium odbywa się spotkanie.
- 4) Pełnomocnicy lub ich zastępcy mogą powoływać doradców do udziału w spotkaniach.
- 5) Przyjęte przez obu pełnomocników wnioski i szczegółowe porozumienia, o których mowa w ustępie 1, będą obowiązujące dopiero po ich zatwierdzeniu w myśl przepisów każdej z Umawiających się Stron. O fakcie zatwierdzenia pełnomocnicy wzajemnie się powiadomią.
- 6) Z każdego spotkania sporządza się protokół w dwóch egzemplarzach w językach Umawiających się Stron.
- 7) Koszty związane z organizacją spotkania pokrywa ta Umawiająca się strona, na której terytorium odbywa się spotkanie, a koszty utrzymania uczestników spotkania pokrywa w zasadzie każda z Umawiających się Stron za swych przedstawicieli.

#### Artykuł 10

Umawiające się Strony poinformują się wzajemnie o właściwych organach, które będą wykonywały zadania wynikające z niniejszej Umowy. Organy te mogą porozumiewać się bezpośrednio, przy wykonywaniu tej Umowy; korespondują one we własnych językach.

#### Artykuł 11

- 1) Osoby zatrudnione przy robotach regulacyjnych, przy utrzymywaniu i kontroli budowli oraz urządzeń wodnych, przy pracach pomiarowych i przy innych pracach przewidzianych w niniejszej Umowie mogą przekraczać granicę państwową na warunkach ustalonych w załączniku do niniejszej Umowy.
- 2) Materiały budowlane, narzędzia i instrumenty, które będą potrzebne do wykonywania robót na wodach granicznych, jak również przedmioty osobistego użytku pracowników są wolne przy transporcie przez granice państwowe od zezwoleń wwozowych i wywozowych oraz od cła i innych opłat.
- 3) Narzędzia i instrumenty jak również niewykorzystane materiały budowlane oraz przedmioty osobistego użytku muszą być po ukończeniu pracy przeniesione z powrotem.

#### Artykuł 12

Umawiające się Strony mogą korzystać z całej szerokości granicznych odcinków rzek Dunajca i Popradu w celu przewożenia turystów na warunkach, ustalonych w załączniku do niniejszej Umowy.

#### Artykuł 13

- 1) Z chwilą wejścia w życie niniejszej Umowy traci moc obowiązującą Umowa między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Czechosłowacką o regulacji rzeki Olzy (Olzy) i Potoku Piotrówki, podpisana w Katowicach dnia 18 lutego 1928 roku. Postanowienia tej Umowy będą jednak stosowane przy prowadzeniu wspólnych robót na rzece Olzie i Potoku Piotrówka do dnia 31 grudnia 1958 roku.
- 2) Likwidacja zobowiązań finansowych i innych wynikających z robót przeprowadzonych zgodnie z Umową wymienioną w ustępie 1; zostanie zakończona najpóźniej do dnia 31 grudnia 1959 roku.

#### Artykuł 14

Umowa niniejsza wymaga zatwierdzenia zgodnie z ustawodawstwem każdej z Umawiających się Stron. Wejdzie ona w życie w dniu wymiany not, zawiadamiających o jej zatwierdzeniu.\*

#### Artykuł 15

Umowa niniejsza zawarta jest na okres 5 lat. Ulega ona automatycznie przedłużeniu na dalsze pięcioletnie okresy, o ile jedna ze Stron nie wypowie jej najpóźniej na 6 miesięcy przed upływem odpowiedniego pięcioletniego okresu.

Niniejsza Umowa sporządzona została w Pradze dnia 21 marca 1958 roku w dwóch egzemplarzach każdy w języku polskim i czeskim, przy czym oba teksty mają jednakową moc obowiązującą.

Z upoważnienia Rządu  
Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

/ - / mgr inż. Janusz Grochulski

Z upoważnienia Rządu  
Republiki Czechosłowackiej

/ - / inż.dr Ćestmir Štoll

---

\* Wymiana not zawiadamiających o zatwierdzeniu umowy nastąpiła dnia 7 sierpnia 1958 r., zgodnie więc z art. 14 umowa tego dnia weszła w życie.



## WYKAZ JEDNOSTEK SKONTROLOWANYCH

1. Ministerstwo Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w Warszawie,
2. Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej w Gliwicach,
3. Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej we Wrocławiu,
4. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach,
5. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Jeleniej Górze,
6. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Wałbrzychu,
7. Ośrodek Badań i Kontroli Środowiska w Katowicach,
8. Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Opolu.